

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

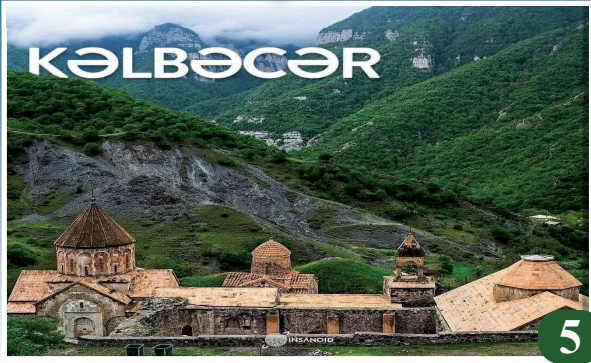

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 056 (7224)

Kəlbəcərin taleyindən
ötən aprellər...

5

Türk dünyasının inkişaf əsri

Prezident İlham Əliyev: "Türk dünyasının və Türk Dövlətləri Təşkilatının gücləndirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətidir"

2

Qondarma "soyqırım" və İKİÜZLÜLÜK İKİÜZLÜLÜK

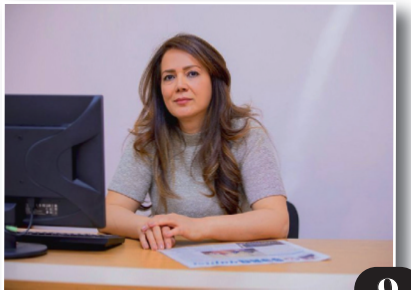
3

USAİD -in bağlanması Əli Kərimlini
ağır duruma salıb

6

Küləklər şəhərinin külək
dəyməyən insanları

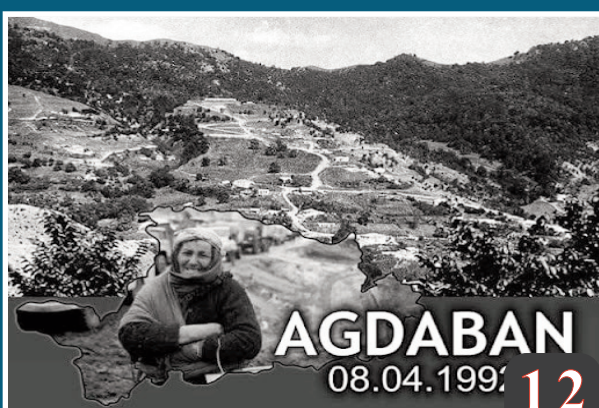
9

Bakıda 53 evin qaz sayğaclarını
oğurlayanlar yaxalanıb

16

Yaxın
tariximizin
Ağdaban
qətləmi

12

Toy
adət-ənənələrimiz
niyə unudulur?

9

Dövlətlər arasında siyasi, iqtisadi, mədəni əlaqələr münasibətlərin güclənməsi ilə nəticələnir. Dünyanın müxtəlif birliklərində təmsil olunan Azərbaycan Türk dünyası ilə də sıx təmasdadır. Çoxəsrlilik iqtisadi, mədəni əlaqələr türk birliyinin yaranmasına zəmin yaratmışdır. Bu birliyin tarixi kökləri "Böyük İpək yolu" ilə də əlaqədardır. Müasir dövrümüzdə Türk dünyası birliyinə Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Qırğızıstan Respublikası kimi müstəqil dövlətlər daxildir.

Bu dövlətlər arasında siyasi, iqtisadi, mədəni və hərbi sahələr üzrə əlaqələr getdikcə genişlənir. Birliyin möhkəmlənməsi onun beynəlxalq nüfuzunun artmasına təkan verir. Türk birliyində təmsil olunan dövlətlər beynəlxalq təşkilatlarda eyni mövqedən çıxış edir, ölkələrin problemlərinin həllində bir-birinə dayaq olurlar. Türk dövlətləri ilə münasibətlər dövrün tələblərinə, baş verən proseslərə uyğun olaraq sürətlə inkişaf etdirilir və düşünülmüş, pragmatik mərhələsinə start verilib. Dünya siyasətinin gündəliyinin müəyyən edilməsinə gətikcə daha çox təsir göstərən türk dövlətlərinin siyasi fəallığı daha da güclənir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Türk Dövlətləri Təşkilatı dünya miqyasında güc mərkəzlərinin birinə çevrilməlidir. Biz böyük coğrafi məkanı əhatə edirik, üzv ölkələrdə müsbət demoqrafik dinamika müşahidə olunur, hərbi potensialımız döyüş meydanlarında özünü dəfələrlə göstərmişdir. Zəngin təbii resurslarımız, onların nəqli üçün müasir infrastruktur, Mərkəzi Asiyani, Qafqazı Aralıq və Qara dəniz limanları ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizləri, zəngin və qədim tariximiz, mədəniyyətimiz bizim böyük sərvətimizdir. Xalqlarımızın ənənəvi dəyərlərə sadiqliyi və eyni etnik köklərə malik olmaları ölkələrimizi sıx birləşdirir. XXI əsr Türk dünyasının inkişafı əsri olmalıdır".

Türk Dövlətləri Təşkilatı türkdillli ölkələr arasında hərtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsinə böyük imkanlar yaratmış, səmərəli, etibarlı siyasi dialoqun qurulmasına, hərtərəfli əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinə töhfələr vermişdir. Əlbəttə ki, türkdillli ölkələrin vahid platformada birləşməsi əməkdaşlığın yüksələn xətlə inkişafında əhəmiyyətli rola malikdir. Azərbaycanın bu istiqamətdə töhfələrindən biri Türk Şurasının yaradılması ilə bağlı sazişin, məhz ölkəmizdə imzalanmasıdır. 2009-cu ilin oktyabrında türkdillli ölkələrin dövlət başçıları Naxçıvanda keçirilən toplantısında Türkdillli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının (TDƏŞ) yaradılması barədə qərarın qəbul edilməsi əməkdaşlığın yüksəlməsində mühüm rol oynadı və dünyada türk birliyinin daha da güclənməsinə şərait yaratmış oldu. Naxçıvan sazişinin imzalanmasından keçən müddət ərzində reallaşan layihələr, imzalanan sazişlər və s. türk dövlətləri arasında münasibətləri daha da yaxınlaşdırıb, 16 il ərzində görülmüş işlər, qarşılıqlı səfərlər türk dövlətləri arasında inteqrasiyanı dərinləşdirmək üçün səmərəli platformaya çevrilib.

TARİXİ QƏRARLAR

Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatının möhkəmlənməsi istiqamətində söylərinin davam etdirir. Dili və kökü bir olan türk xalqlarının yaxınlaşması, tarixi İpək yolunun yenidən canlanması, strateji layihələrin həyata keçirilməsi istiqamətində Türk Dövlətləri Təşkilatının rolu qeyd olunmalıdır. Qeyd edək ki, Azərbaycanın Türkdillli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına Sədrliyi dövründə türk dünyasının birləşməsinə böyük töhfələrini verdi. Azərbaycan

Türk dünyasının inkişaf əsri

Prezident İlham Əliyev: "Türk dünyasının və Türk Dövlətləri Təşkilatının gücləndirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətidir"

Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Türk Şurasının videokonfrans vasitəsilə fəvqəladə Zirvə görüşünün keçirilməsi və bu görüşün koronavirus pandemiyası ilə mübarizə mövzusunda həsr olunması dövlət başçıları səviyyəsində pandemiya ilə bağlı Zirvə görüşünü keçirən ilk beynəlxalq tədbir kimi tarixiləşdi. Türkdillli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VIII Zirvə Görüşündə qəbul olunan tarixi qərarlar böyük əhəmiyyət kəsb edir. Türkdillli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının adının "Türk Dövlətləri Təşkilatı"na dəyişdirilməsi haqqında Qərar, Türkmənistanı Türk Dövlətləri Təşkilatında müşahidəçi statusunun verilməsi haqqında Qərar, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Türk Dünyasının Ali Ordeni" ilə təltif edilməsi haqqında Qərar, Türk Şurası VIII Zirvə Görüşünün Bəyannaməsi, "Türk dünyasına baxış – 2040" sənədinin qəbulu ilə bağlı Qərar və digər qərarların imzalanması tarixi hadisə olaraq əhəmiyyət daşıyır.

TÜRK DÖVLƏTLƏRİNDƏN QARABAĞA VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZURƏ TÖHFƏ

Türk dövlətlərinin regionda sabitliyin və sülhün qorunub saxlanılmasında rolu getdikcə artır. Türk dövlətləri ilə münasibətlərin möhkəmləndirilməsi Azərbaycan xarici siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir. Son illərdə Türk dövlətləri arasında əlaqələr bütün sahələrdə intensiv xarakter alıb və dövrün tələblərinə, baş verən proseslərə uyğun olaraq sürətlə inkişaf etdirilir.

TDT-yə üzv ölkələr arasında yaxın dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin olması, onların bir-birini qarşılıqlı şəkildə dəstəkləməsi təşkilatın inkişaf perspektivlərini şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Belə ki, hələ 2020-ci ildə Vətən müharibəsi zamanı bəziləri hətta Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının üzvü olmasına baxmayaraq, türk dövlətləri Azərbaycanın haqlı mübarizəsinə öz dəstəklərini verdilər.

TDT-yə üzv ölkələr arasında yaxın dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin olması, onların bir-birini qarşılıqlı şəkildə dəstəkləməsi təşkilatın inkişaf perspektivlərini şərtləndirən amillərdən biridir. Türk dünyasının önəmli uğurları, ən başlıcası Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad olunması, Azərbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi əhəmiyyətli hadisədir. "Ermenistan 30 il davam edən işğal dövründə bu ərazilərdə 9 şəhərimizi və yüzlərlə kəndimizi tamamilə məhv edib. İşğaldan azad olunan ərazilərdə indi genişmiqyaslı yenidənqurma və bərpa layihələri

həyata keçirilir, eyni zamanda, Böyük Qayıdış Proqramının icrası çərçivəsində keçmiş məcburi köçkünlər öz doğma yurdlarına geri dönürlər", – deyən Prezident Özbəkistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Macarıstanın dövlət və hökumət başçılarına azad olunmuş ərazilərdə qardaşlıq hədiyyəsi olan məktəbə və yaradıcılıq mərkəzinə görə bir daha təşəkkürünü bildirib.

Bildiyimiz kimi, üzv dövlətlər Azərbaycanın Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda apardığı bərpa-yenidənqurma işlərinə də öz töhfələrini verirlər. Bu baxımdan, Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev tərəfindən özbək xalqı adından hədiyyə olaraq Füzulidə inşa edilən Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəb, Cəbrayılada yaradılan Azərbaycan-Türkiyə Beynəlxalq Meşə Təlim Mərkəzi, Zəngilanda "Dost Aqropark" ağıllı kənd təsərrüfatı kompleksi və s. qeyd etmək olar. Həyata keçirilən layihələr Türk Dövlətləri Təşkilatının rolunu daha da artırır və onu dünyanın aparıcı beynəlxalq qurumlarından birinə çevirir.

ETİBARLI SİYASİ DİALOQ

Bu gün türk dövlətləri siyasi fəallığı dünya siyasətinin gündəliyinin müəyyən edilməsinə gətikcə daha çox təsir göstərir. Qeyd edək ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı türkdillli ölkələr arasında hərtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsinə böyük imkanlar yaratmış oldu. Türkdillli dövlətlər arasında səmərəli, etibarlı siyasi dialoq qurulub, bütün sahələrdə hərtərəfli əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir.

Xalqımız da böyük Türk dünyasının önəmli bir parçası olaraq fundamental dəyərlərə malik zəngin türk sivilizasiyasından faydalanmaqla yanaşı, bu sivilizasiyaya öz töhfəsini verməkdən böyük qürur duyur. Azərbaycan TDT-yə üzv olan ölkələrlə qardaşlıq münasibətlərinə malikdir. Azərbaycan türk dövlətləri ilə əlaqələrini ən yüksək formada inkişaf etdirməkdə və vahid türk ailəsinə daha da yaxın olmaqda maraqlıdır və bu istiqamətdə fəaliyyətini uğurla davam etdirir.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət başçıları qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün Şuşada keçirilməsi, Qarabağ Bəyannaməsinin qəbul edilməsi tarixi əhəmiyyətə malik hadisəyə çevrildi. Eyni soy-kökə və uzun tarixə söykənən türk dövlətləri arasında əlaqələr bu gün yeni dövrün çağırışlarına uyğun olaraq inkişaf etdirilir. Ölkələr arasında qarşılıqlı hörmət və etimad üzərində qurulmuş

əlaqələr ötən müddət ərzində siyasi, iqtisadi, enerji, mədəni və digər sahələrdə dinamik şəkildə inkişaf edib və səmərəli əməkdaşlıq daha da yüksəlib.

Şuşa şəhəri 2023-cü ildə həm də Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı (TÜRKSOY) tərəfindən "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdi. "Xarıbülbül" Beynəlxalq Musiqi Festivalında da TÜRKSOY-a daxil olan ölkələr, regionun türkdillli ölkələri və xalqlarının yaradıcı kollektivləri iştirak etdilər.

Dörd il əvvəl 2021-ci ilin iyunun 15-də Azərbaycan və Türkiyənin dövlət başçıları tərəfindən imzalanan "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi" Azərbaycanın müstəqillik tarixində yeni səhifə oldu. Şuşa Bəyannaməsi Qars müqaviləsinə, Dostluq və Əməkdaşlıq haqqında Müqaviləyə, Strateji Tərəfdaşlıq və Qarşılıqlı Yardım haqqında müqaviləyə əsaslanaraq, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinə yeni mənəvi-siyasi və hərbi-strateji məzmun verdi. Bu Bəyannamə dövlətlər arasında əlaqələri ən yüksək zirvəyə qaldıraraq, gələcək işbirliyinin təminatında mühüm sənəd kimi tarixdə yer aldı. Azad edilmiş Şuşa şəhərində imzalanan Birgə Bəyannamə dövlətlərarasında əməkdaşlıqda strateji əhəmiyyət kəsb edir. Şuşa Bəyannaməsi diplomatiya tariximizin ən mühüm sənədlərindən biri hesab olunur və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, "Bu müttəfiqlik ən yüksək əməkdaşlıq formatıdır". Şuşa Bəyannaməsi həmçinin hər iki ölkənin iqtisadiyyatında şəxələndirmənin sürətlənməsinə, ölkələrarası mal daşımalarında, logistika məsələlərində yeni, müntəzəm mexanizmlərin işlənilib hazırlanmasına, tətbiqinə, regionda nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrinin bərpasına, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafına geniş imkanlar açmış oldu.

Tarixin bütün dövrlərində türklər özlərinin qüdrəti, gücü, zəngin dövlətçilik ənənələri ilə seçilmiş, dünyanın ən üstün dəyərlərə malik sivilizasiyalarından birinə sahib olublar. Dünyanın ikili standartlara əsaslanan siyasətinin davam etdiyi bir dövrdə Türk dünyasının birliyinin zəruriliyi özünü daha aydın şəkildə göstərir. Ən çətin anlarda türk dünyası Azərbaycanın, Azərbaycanın türk dünyasının yanındadır. Türk dövlətləri ölkələr arasında yaxınlaşmanın, inteqrasiyanın inkişaf etməsində ciddi rol oynayıb və bundan sonra töhfələrini verəcəkdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Qondarma “soyqırım” və İKİÜZLÜLÜK

Qondarma “erməni soyqırımı” cəfəngiyyatının yenə də ortalığa atılması artıq ikrah doğurur. Məhz erməni lobbisinin təsiri altında olanların alətə çevrilərək, hayların uydurmalarının, yalanlarının ayaq tutub yeriməsi üçün “canfəşanlıq” etmələri həqiqətən də həddindən artıq utançvericidir. Xüsusən də Amerika kimi nəhəng bir dövlətdə kongresmenlərin Ermənistan kimi cılız bir ölkənin əsassız iddialarına nökr kimi “qulluq” etmələri onların rəzaləti-dir.

Əqidəsini satanlar da təəssüf ki, olur və məhz belələri ABŞ kongresi üçün üz qarası sayılmalıdırlar

Diqqətə çatdıraq ki, bir qrup kongresmen qondarma “erməni soyqırımı” ilə bağlı guya maarifləndirici proqram hazırlayan qanun layihəsi təqdim edib. Yəni, məhz kongresmenlərin bir neçəsi erməni oyunlarına alət olmağı yenə də özlərinə rəva biliblər. Hayların “soyqırım” uydurmalarının ağ yalan olduğunu bilə-bilə bir qrup kongresmenin hansısa layihə ilə çıxış etməsi, hansısa layihəni təqdim etməsi ümumiyyətlə, ABŞ kongresmenləri üçün imic, nüfuz baxımından böyük zərərdir. Doğrudur, bu absurd layihənin təşəbbüskarı Dina Titus və ona qoşulan Qus Bilirakis, David Valadao və Ted Liu kimi alətə çevrilən həmkarları olub, amma bu bir neçə kongresmen erməni oyunlarına alət olmağı qəbul etməklə, bütövlükdə Amerika kongresmenləri ilə bağlı mənfi rəy formalaşdırma bilib.

Rəsmi Vaşinqton hazırda məhz Donald Trampin rəhbərliyi ilə Azərbaycanla münasibətləri daha da yaxşılaşdırmağa çalışdığı halda, Amerika rəsmiləri ölkəmizin haqlı olduğunu, haqq işi uğrunda mübarizə apardığını bildirdiyi halda və erməni yalanlarına məhəl qoyulmaması fonunda kongresmenlərin belə bir absurd layihə ilə çıxış etməsi və onu təqdim etməsi əlbəttə ki, paradoksaldır. Dünyanın bir çox mətbuat səhifələrinin mövqeyi də təsdiq edir ki, məhz erməni oyunlarına alət olmayanlar bu fikirdədirlər və onlar da məhz rəsmi Vaşinqtonun mövqeyi ilə kongresmenlərin absurd layihə təqdim etmələrinin tamamilə təzadlı olduğu qənaətinə gəlirlər. Yalnız erməni mətbuatı və hayların dəyirmanına su tökməyə çalışanlar fərqli yanaşma sərgiləyirlər. Bunu da başa düşmək çətin deyil. Çünki ermənilərin öz yalanlarına həqiqət donu geyindirmək istəyi və bunun üçün də “əldən-ayaqdan getmələri” çoxdan bütün dünya ictimaiyyətinə, xüsusən də bizim özümüze bellidir. Həm də beləlik ki, hayların, erməni lobbisinin vəsaitlərinə əl açan həmin o sadalanan kongresmenlər kimi əqidəsini satanlar da təəssüf ki, olur və məhz belələri ABŞ kongresi üçün üz qarası sayılmalıdırlar.

Yalan, uydurma olduğunu bilə-bilə məlum təklifi irəli sürmək ədalətsiz yanaşma, haqsızlıq və ikiüzlülükdür

Bəli, erməni lobbisinin vəsaitləri ilə satın alınmış, erməni diasporlarının təsiri altında olan kongresmenlərin absurd təşəbbüsünü və təklifini Ermənistanla məxsus kütləvi informasiya vasitələri böyük “həvəslə” yayırlar. Bunu başa düşmək heç də çətin deyil. Məhz erməni mətbuatı Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hay Dat Komitəsinə istinadən şövqlə xəbər verir ki, layihə beş il ərzində tədris materiallarının hazırlanması və yayılması, müəllimlərin təlimi, onlayn resursların

yaradılması, eləcə də müvafiq mövzuların məktəb kurikulumlarına daxil edilməsi üçün 10 milyon dollar ayırmağı planlaşdırır. Haylara məxsus medianın bu şəkildə “sevincək” olması qeyd olunduğu kimi, başadüşüləndir. Amma başa düşülməyən, yaxud da qəbul edilməyən məhz həmin o absurd layihə ilə kongresmenlərin çıxış etmələridir, çünki onların məhz bunun yalan, uydurma olduğunu bilə-bilə məlum təklif irəli sürmələri ədalətsiz yanaşma, haqsızlıq və ikiüzlülükdür.

Dina Titus utanmadan, qızarmadan deyir ki, guya onun təşəbbüsü tələbələrə “erməni soyqırımı” haqqında məlumat verməklə, mübarizədə bir addım olmaqla yanaşı, qurbanların xatirəsini ehtiramla yad etmək üçün də bir “yol” olacaq. “Bu qanun həqiqət və ədalət axtarışıdır və təhsilin dünyanı gələcək nəsillər üçün daha məlumatlı və humanist bir yerə çevirə biləcəyinə inamdır”, deyən Titus həyasızcasına ağ yalana əl atır. Əvvəla, qondarma “erməni soyqırımı” olmayıb və bu barədə danışmaq belə nəinki çox gülüncdür, həm də həyasızlıq və çox böyük simasızlıqdır. Digər tərəfdən də, yalanı, uydurmanı “bayraq edən” Dina Titusun və həmfikirələrinin belə bir təklifin fonunda həqiqət və ədalət axtarışı özü heç bir normaya sığışmayan utanmazlıqdır. Belə ədalətsizlik, belə haqsızlıq, belə ikiüzlülük ancaq Titus və onunla həmfikir olan, erməni lobbisinin əlində oynunaça çevrilənlərə, alət olanlara məxsusdur.

Titus öz çağırışı ilə özünü ifşa edib və necə bir ermənipərəst, necə ikiüzlü olduğunu göstərmişdir

ABŞ Kongresinin gündəliyinə məhz erməni lobbisi tərəfindən fəal şəkildə təbliğ edilən qondarma “erməni soyqırımı” mövzusunun davamlı şəkildə daxil edilməsi elə bil ki, artıq bir tendensiyaya çevrilib. Sanki bəzi kongresmenlər bu qondarma mövzunu gündəliyə daşımağa alışqandırlar. Belə bir qondarma layihəni gündəmə gətirməyə çalışanlar hər dəfə də uğursuzluqla qarşılaşsalar belə, həya, abır edənə oxşamırlar. Xatırladıqımız kimi, bu qondarma layihə əvvəlcə 2022-ci il aprel ayında Caroline Maloney və Qus Bilirakis kimi alət olan kongresmenlər tərəfindən təklif edilmişdi və

uğursuzluqla qarşılaşdıqları da yaddadır. Belə bir uğursuzluğun ardınca indi də məhz ardıcıl anti-Azərbaycan mövqeyi və ölkəmiyə qarşı əsassız hücumları ilə tanınan Dina Titusun bu təşəbbüsü irəli sürmək missiyasını öz üzərinə götürməsi olduqca gülüncdür. Çünki heç bir fakt və heç bir arqumentə əsaslanmayan, yalan, uydurma iddiaları irəli sürməklə, Titus özün gülünc vəziyyətə salmış olur.

“Mən indicə “Artsax”da ermənilərin etnik təmizləməsi və siyasi müxalifətin amansız repressiyasından sonra 44 Azərbaycan məmurunu hədəfə alacaq Sanksiya Aktını təqdim etdim”, sözlərini sosial şəbəkədə paylaşan Dina Titus, 2024-cü il aprel ayında ABŞ Kongresində Azərbaycana qarşı sanksiyaların tətbiqinə çağırış edib. Onun bu çağırışı ilə əslində, əsl üz, yəni, ermənipərəst mövqeyi açıq şəkildə ifşa olunub. Daha doğrudu, Titus bu çağırışı ilə özün ifşa edib. Özü də məhz Azərbaycana qarşı hərbi cinayətlərdə ittiham edilən şəxsləri, Qarabağdakı keçmiş separatçı rejimin nümayəndələrini müdafiə etməklə, Dina Titus necə bir ermənipərəst və ikiüzlü olduğunu göstərmişdir. “Artsaxda ermənilərə hücum etdikdən sonra Azərbaycan 90 hərbi əsir, o cümlədən bir çox yüksək vəzifəli erməni məmurları saxlamaqda və onlara işgəncə verməkdə davam edir”, sözlərini, daha doğrusu yalanlarını ötən ilin iyulunda öz mikrobloqunda utanmadan yazmaqla “kifayətlənməyən” Titus, erməni lobbisinə daha çox yarımaq, ermənilərin aləti olduğunu sübut etmək üçün cari ilin yanvarında bu dəfə Bakıda keçirilən məhkəmə prosesi ilə bağlı yenidən cəfəngiyyatlar səsləndirib. “18 erməni siyasi məhbusu Azərbaycanda həbsxanaya salıblar” deyən həmin o kongresmen erməni lobbisinə “sadiq nökr” olduğunu, sponsorlarının vəsaitlərinə görə onlara “sədaqətli qul” olduğunu göstərməyə çalışıb. Belə görünür ki, buna nail ola bilib də.

ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafına mane olduqlarını düşünməyən kongresmenlər erməni lobbisinin marionetinə çevrilirlər

Heç şübhəsiz ki, bir qrup amerikalı kongresmen tərəfindən erməni maraqlarının

həyasızcasına müdafiə edilməsi fəal erməni lobbiciliyinin, fəal erməni diasporunun irimiqyaslı maliyyələşdirməsi sayəsindədir. Bütün dünya ictimaiyyəti çox yaxşı görür ki, ABŞ Kongresi, daha dəqiq desək, bəzi kongresmenlər artıq uzun müddətdir ki, erməni lobbisinin əlində alətə çevrilib. Elə alətə çevrilənlər deyər, məhz öz uydurmalarını, yalanlarını beynəlxalq ictimaiyyətə sırımağa çalışan erməni lobbisinin təsiri altındadırlar. Məhz erməni lobbisinin marionetinə çevrilən kongresmenlər elə buna görə də Amerika ilə Azərbaycan arasında olan münasibətlərinin inkişafına mane olduqlarını belə düşünmədən hayların dəyirmanına su tökməkdə davam edirlər.

Onu da diqqətə çatdıraq ki, təkə ABŞ Kongresində deyil, elə Fransa Senatında da Azərbaycana qarşı hücumlar münafiqşədən sonrakı dövrdə daha intensiv xarakter alıb və ələlxüsüs də məhz Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normallaşması üçün ilkin şərtlərin yarandığı, Bakı ilə İrəvan arasında birbaşa danışıqların başlandığı vaxt daha da güclənib. Təsədüfi deyil ki, sülhə sadiqlik bəyanatlarına baxmayaraq, İrəvan məhz ABŞ və Fransanın dəstəyini gördüyü üçün hərbişəddirmə kursuna üstünlük verir və danışıqları uzadır. Bütün bu reallıqları elə kongresmenlər də yaxşı görürlər və deməli, belə çıxır ki, Ermənistanın qonşuları ilə münasibətləri tənzimləmək üçün onların qətiyyəti istəkləri yoxdur. Belə çıxır ki, həmin kongresmenlər ancaq münafiqşəni qızıışdırmağa və davamlı şəkildə erməni lobbisindən nə isə “almağa” çalışırlar. Məhz bu niyyətlə də İrəvanın Bakı ilə, Ankara ilə dialoq qurmağını deyil, işğalçı ölkədə revanşist əhvalruhiyyənin qızıışdırılmasını istəyirlər. Onların bu istəkləri fonunda da erməni lobbisi Azərbaycanı ləkələyən qərəzli qətnəmələrin qəbuluna can atır, özlərini pula satan, alət olmağı tərcih edən kongresmenlərə fantastik vəsaitlər axıtmaqda davam edir. Amma nə erməni lobbisi, nə də onlara alət olan ikiüzlü kongresmenlər başa düşürlər ki, bütün cəhdləri mənasızdır və qurduqları xəyallar onları hər zaman olduğu kimi, yenə də uçuruma aparır...

İnam Hacıyev

Azərbaycan mətbuatı dini təhlükəsizlik kontekstində

Hər gün həyatımıza dünənə nisbətən bir az da çox daxil olan media cəmiyyətlərin formalaşmasında, mədəniyyətlərin inkişafında mühüm rol oynayır. Həm mədəni əlaqələr, həm dini münasibətlər, həm də sadəcə, informasiya prizmasından baxdıqda medianın, əslində, həyatımızda hegemon ünsür kimi xarakterizə edilməsi doğrudur. Onsuz günə başlamırıq, informasiya ehtiyacımızı onunla ödəyirik, kimimiz ondan pul qazanırıq, kimimiz pul qazanmaq üçün ona yatırım qoyuruq. Yekunda bir gün hamımızın yolu ya ehtiyacdən, ya məcburiyyətdən, ya da həvəsdən media ilə kəşir. Dindarın da, alimin də, həkimin də, ev xanımının da, şagirdin də. Medianın bizi yönləndirməsi prosesi də bu ehtiyacdən yaranır.

Din təhlükəsizliyi "Əkinçi"nin gözü ilə

Kütləvi informasiya vasitələri, 19-cu əsrdən bəri inkişafına durmadan sərmayə qoyulan, mədəniyyət aşılayan, daşıyan və yayan vasitə olub. Bu səbəbdəndir ki, ona həmişə cəmiyyətin güzgüsü kimi baxılıb. Medianın gündəminə çevrilən hər bir mövzu həm də cəmiyyətin diktesi ilə populyarlaşır. Bunlardan biri də dindir.

Əslində, din mətbuatının inkişafından bəri medianın gündəminə olub. Azərbaycan milli mətbuatı 1875-ci ildə Həsən bəy Zərdəbinin yaratdığı "Əkinçi" qəzeti ilə həyatımıza girəndə qəzetin demək olar ki, hər nömrəsində islam dininin tarixi, dini savadlılıq və saxta din təhlükəsi ilə bağlı Səid Ünsizadənin məqalələri nəşr olunurdu. Daha sonralar Ünsizadə qardaşlarının yaratdıqları "Ziya", "Kəşkül" kimi nəşrlər İslam birliyi ideyasının tərəfdarı olması ilə yanaşı, xalqın dini və elmi baxımdan doğru maariflənməsinə xidmət edirdi.

Dövrün cahilliyi fonunda din mədəniyyəti, din elmi bərdə məqalələri qəbul etmə, oxutmaq da asan deyildi. KİV-də din, din təhlükəsizliyi, dini anlayışların doğru çatdırılması prosesinin təməli də beləcə qoyulur. İnsanlar, gerçək dinin mollaların təbliğ etdiyi xurafat və qorxudan ibarət olmadığını görür, dini açıqlarını din haqqında həqiqi biliklərlə doyururdular.

Sosial mediada dini təbliğat

İnternetin təsiri ilə medianın yayım imkanlarının artması bir çox sahədə geniş auditoriya qazanmasına şərait yaratdı. Dini texnologiyadan faydalanma fərsəti də beləcə ortaya çıxdı. Bu prosesdə mediada din, media orqanının profilinə də uyğunlaşdırılır. Mediada dinin populyarlaşmasında internetin, sosial şəbəkələrin də rolu əhəmiyyətli dərəcədə böyükdür.

Xüsusilə, sosial şəbəkələrdə bir çox mövzu istifadəçilər tərəfindən yaradılır,

müzakirə edilir, yayılır. Ənənəvi mediada olduğu kimi, sosial şəbəkələrdə də din media məzmununa çevrilir, medianın xüsusiyyətlərinə uyğunlaşır, regenerasiyaya məruz qalır. Bəzən kontekstindən çıxarılır, bəzən konteksinə geri qaytarılır. Bu müzakirə edənlərin sosial kimliyindən, təhsil səviyyəsindən, dini baxışından və biliyindən asılı olur. Təcrübə göstərir ki, din sosial şəbəkə istifadəçilərinin müzakirəsində, adətən, real kontekstindən çıxarılaraq cılızlaşdırılmış müzakirəyə çevrilir.

Doğrudur, gündəlik həyatın güzgüsünə çevrilən mediada istənilən mövzu müzakirə edilir, bu baxımdan, dini mövzular da istisna deyil. Narahatlıq doğuran isə odur ki, din adı altında zərərli ideologiyaları təbliğ edən, dini yazılar altında dini savadsızlıq yayan insanlar da çoxalıb. Belə yazılar, dini çıxışlar ciddi mediada özünə yer tapa bilməyindən sosial şəbəkələrdə yayılır. Əslində, bu vəziyyət bəzi kütləvi informasiya vasitələrində var idi, lakin kütləvililiyi indiki kimi deyildi. Sosial şəbəkələr bu qrupların ayaq açıb yeriməsi üçün münbit yer oldu.

Belə məlumatların yayılması, kim olduğu bilinməyən din xadimlərinin çıxışları dini məlumatların doğru şəkildə ötürülməsinin dəyişməsinə səbəb olur. Yəni, hər başdan bir səs çıxır deyə, insanlar kimə inanacağına da bilmir, beləcə dində şaxələnmə yaranır. Digər tərəfdən, medianın da manipulyasiya xüsusiyyəti var. Xüsusilə, medianın qeyri-rəsmi bir qolu kimi qəbul edilən sosial şəbəkələrdə nəzarətsiz məlumatların, həmçinin terror təşkilatları və ya radikal dini qruplar tərəfindən informasiya buraxılması və milyonların istifadəsinə ötürülməsi mənfi təsirlərə səbəb ola biləcək vəziyyətlərdir.

Sosial şəbəkələrdə radikal qrupların insan ovu

İndi kütləvi informasiya vasitələrinin gücü danılmaz və ölçülmez həddə çatıb, media hətta ötürmək, transformasiya etmək

funksiyalarından kənara çıxıb, öz norma və dəyərlərini yaradır. Qloballaşan dünyada kommunikasiyanın inkişafı bu vasitələrin həyatımıza daxil olmasını sürətləndirdi və həyatımızın mərkəzinə çevrildi. İndi bir çox insanlar vaxtlarının böyük bir hissəsini ona həsr edirlər. Kütləvi kommunikasiyanın, sosial şəbəkələrin həyatımızda bu dərəcədə əhəmiyyətli yeri, onunla bərabər bir çox problemlər də gətirdi.

Çox yox, cəmi 20-30 il əvvəl hər auditoriyanın öz proqramı, mətbu orqanı vardı. Efir və nəşrlər yaş kateqoriyasına hesablanırdı. Müəyyən edilmiş vaxtda həmin kateqoriya efir qarşısında olurdu. Dövrümüzdə internet və texnoloji inkişaf medianın bu hədəfləməsini aradan qaldırdı. Azad internetə çıxışı olan, istənilən yaş qrupundan olan insan

dövründən üzü bəri hər zaman dinin siyasiləşdirilməsinin əleyhinə olub, din pərdəsi altında dünyəvililiyin əleyhinə təbliğat aparmağa mane olublar. Din xadimi adı altında sosial şəbəkələrdə, özlərinin təsis etdiyi media orqanlarında İslam adından danışan, haradan maliyyələşdiyi bəlli olmayan bir qisim insan müəyyən auditoriya yaradıb çirkin əməllərini həyata keçirir. Azərbaycanda islami hərəkatlar arasında siyasi, dini nifaq salmağa çalışan bu qüvvələrə qarşı ən böyük mübarizəni də ciddi media orqanları aparır.

Dinlə media münasibətləri həmişə aktual məsələ olub, bu gün də aktualdır. Mətbuat dini maarifləndirmə, dini radikalizmlə mübarizədə, həmçinin milli dəyərlərin təbliğində mühüm rol oynayır. Məhz

sərbəst informasiya əldə edə bilər. Təhlükə də burada yaranır. Fanatizmin əsiri olan qruplaşmalar sosial şəbəkələrdə qurban ovuna çıxır. İndi həyatı sosial mediadan ibarət kimi gören bir nəsil yetişib və onlar potensial qurbandır. İnsanları ideoloji cəhətdən istənilən yönə apara bilmə qüvvəsi olan media da "4-cü hakimiyyət" kimi xarakterizə edilir. Bu baxımdan nəzarətsiz internet sui-istifadə üçün münbit şərait yaradır.

Bəzi radikal dini cərəyanlar sosial şəbəkələrdə, internetdə zərərli təbliğat aparmağa, ictimai qarşıdurmalar, təxribatlar yaratmağa çalışırlar. Təcrübə göstərir ki, Suriya və İraqda olduğu kimi, Azərbaycana qarşı da eyni hərəkatları etməyə cəhdlər olub. Lakin media məlumatlılığı yüksək olan yerli internet məkanında bu təşəbbüs maneə ilə qarşılaşıb. Şahidi oluruq ki, ölkəmizdə bəzi dini dairələr Aşura mərasimlərini başqa ölkələrin və xalqların adət-ənənələri ilə keçirməyə çalışıblar, qan tökmək, özünə zərər vermək kimi qəbuledilməz davranışlar nümayiş etdiriblər.

Lakin media məlumatlılığı və doğru maarifləndirmə sayəsində neqativ halların qarşısı alınıb, din pərdəsi altında Azərbaycan xalqının milli-dini mənsubiyyətinə qarşı çıxmağa imkan və şərait yaradılmayıb. Alqışlanası haldır ki, insanlar indi aşura mərasimlərində özünə zərər vermək yerinə qan bankına öz qanlarını bağışlayıb xəstə insanlara ümid olurlar.

Dini maarifləndirmədə medianın rolu

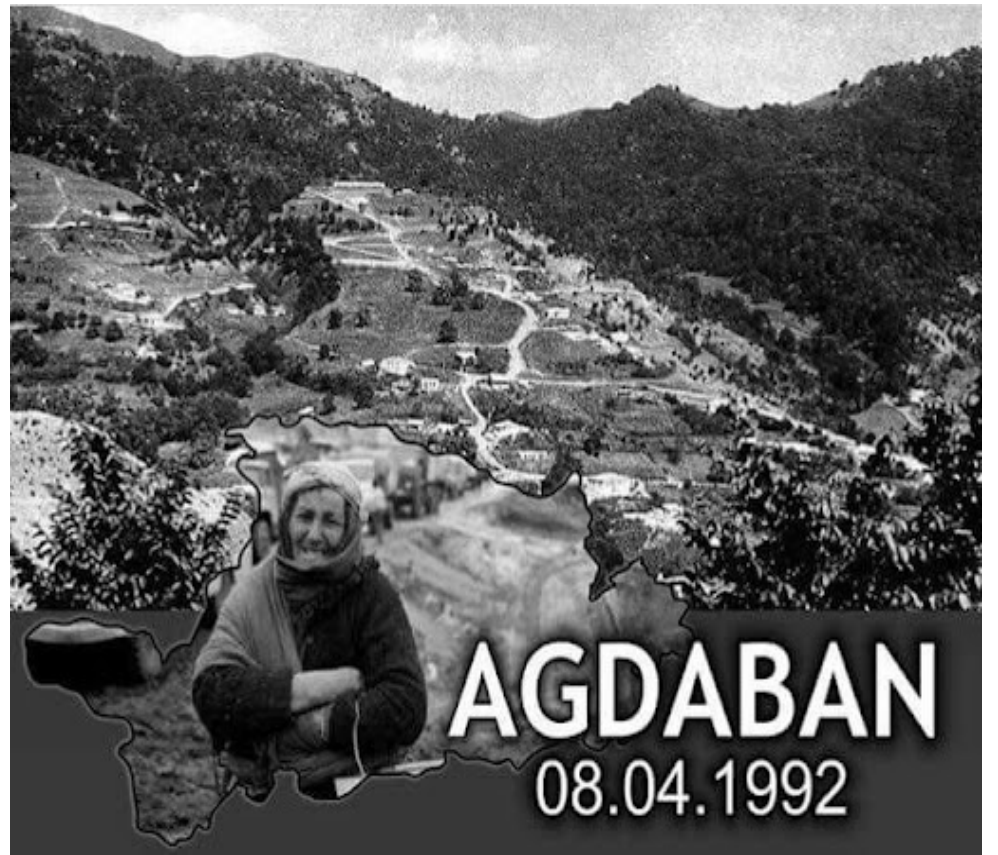
Mediada qarşılaşdığımız daha bir təhlükə isə dini siyasiləşdirmək cəhdləridir. Azərbaycan mətbuatı, ziyalıları "Əkinçi"

buna görə, həm bu sahədəki dövlət orqanları, həm də qeyri-hökumət təşkilatları (Dini İşlər üzrə Dövlət Komitəsi, Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondu, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi və digər idarə və təşkilatlar) dini maariflənmədə medaidən çox müsbət formada istifadə edirlər.

Bu gün radikal islam ölkəsində olduğu kimi, Azərbaycanda da din pərdəsi altında qadınların ictimai işlərdə təmsilinə, söz haqqına sahib olmalarına qarşı çıxanlar var. Bəzi dini qruplar məqsədyönlü şəkildə dünyəvi təhsilə qarşı çıxırlar, bəzi radikal dini cərəyanlar sosial şəbəkələrdə və internetdə bu yöndə təbliğat təşkil etməyə çalışırlar. Azərbaycan mediasının dini məsələlərə sağlam yanaşması bu qrupları sosial şəbəkələrə və xaricdən maliyyələşən, idarə olunan saytlara üz tutmağa vadar edir. Sosial şəbəkələr dini təhlükəsizliyi qoruya bilmir, çünki idarəetməsi mərkəzləşdirilmiş qaydadadır və yerli nəzarət mexanizmi yoxdur. Buna görə də mediaya çıxış imkanı olmayan istənilən şəxs canlı yayım açıb dini şərhlər verə, özünə auditoriya yarada bilər.

Media, dil, din, əxlaqi və mental dəyərlərə, habelə multikultural düşüncəyə söykənən dövlətçilik sisteminin görən gözü, vuran ürevidir. Dövlətin etibar etdiyi, obyektivliyinə güvəndiyi media da bu güvəni doğrultmalı, din-dövlət balansını qorumaq, multikultural cəmiyyətin tələblərini və hüquqlarını müdafiə etməli, təhlükəsiz informasiya təminatını həyata keçirməlidir. Milli maraqlara söykənən, dövlətçilik dəyərlərinə sahib olan, sağlam cəmiyyət formalaşdırmağa çalışan media belə də olmalıdır.

Lalə Mehralı

1992-ci il aprelin 7-dən 8-nə keçən gecə Ermənistan silahlı birləşmələri Qarabağdakı separatçı erməni quldur dəstələrinin köməyi ilə Ağdaban və Çayqovuşan kəndlərinə hücum etdilər. Məqsəd Kəlbəcəri ayaqları olan Ağdabanla vurub onu işğal etmək idi. Hücumdan xəbərsiz olan kənd əhalisi başıa-çıq-ayaqyalın qarlı meşələrə, dağlara üz tutdular. Kənd sakinləri tamamilə müdafiəsiz qalmışdı, çünki onları müdafiə edən kiçik dəstə əvvəlcədən ermənilər tərəfindən məhv edilmişdi. Erməni daşnakları Ağdaban kəndinə soxularaq 130-dan çox evi tamamilə yandırdı, 779 nəfər dinc sakinə divan tutdular. Onlar yaşlı, qoca, qadın, uşaq demədən dünyada görülməmiş vəhşiliklə dinc əhalini qətlə yetirərək soyqırımı aktı törətdilər. Bu faciə zamanı 32 nəfər amansızcasına qətlə yetirildi, 8 nəfər 90-100 yaşlı qoca, 2 nəfər azyaşlı uşaq, 7 nəfər qadın diri-diri odda yandırıldı. Həmçinin 2 nəfər itkin düşdü, 12 nəfərə ağır bədən xəsarəti yetirildi, 5 nəfər isə girov götürüldü.

Bu müsibətlərin qarşısında-yaralarından qan axan, evləri viran edilmiş ağdabanlılar doğma kəndlərini tərk etmədilər. Dabanından vurulan Kəlbəcərin Ağdaban camaatı yaralarından axan qanı torpağa hopdura-hopdura kəndlərini yenidən bərpa edib yaşamağa başladılar. Lakin bir il sonra onları yenidən bundan da dəhşətli faciənin gözlədiyindən xəbərsiz idilər.

Blitzkriq əməliyyatı və ya faşist köpəyi Nijde

Bir il sonra ermənilər Kəlbəcərin işğalına yenə də Ağdabandan başladılar. Bunun üçün onlar "Blitzkriq" adlı əməliyyat hazırlamışdılar. Blitzkriq alman sözüdür. Blitz (ildırım), krieg (müharibə) sözlərinin birləşməsindən yaranıb. Mənası sürətli qələbə qazanmaq üçün gərgin hərbi kampaniya, "şimşək müharibəsi"dir. Bu kampaniya XX əsrin əvvəllərində alman feldmarşalı Alfred fon Şlifffen tərəfindən yaradılıb. Blitzkriq zirehli tanklar və hava dəstəyi də daxil olmaqla, hərəkətli, manevr gücləri istifadə edərək düşməyə sürətli, fokuslanmış bir zərbə vurmaq üçün hazırlanmış hücum müharibəsi metodunu təsvir etmək üçün istifadə olunan bir termindir. Belə bir hücum ideal olaraq əsgər və topçu itkisini məhdudlaşdıraraq sürətli bir qələbəyə səbəb olur. I Dünya müharibəsində almanlar blitzkriqi Polşa, Norveç, Belçika, Hollandiya, Fransaya, II Dünya müharibəsində isə Rusiyaya tətbiq etmiş və uğurlu nəticələr qazanmışlar. Maraqlıdır, bunu ermənilər Kəlbəcəre necə tətbiq etmişdilər? Sovetlər Birliyinin 15 müttəfiqindən biri Azərbaycan idisə, digəri də Ermənistan idi. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycan Ermənistandan bütün dövrlərdə zəngin bir ölkə olub, 70 il sonra 1990-cı illərdə Azərbaycan iqtisadi cəhətdən o vəziyyətə

Kəlbəcərin taleyindən ötən aprellər...

də idisə, gör indi Ermənistan hansı vəziyyətə imiş. Yox, unuduğum fərqli bir məsələ var: erməni yaltaqlığı, riyakarlığı. Həmin dövrdə Sovetlər Birliyi özünü yenidən dirçəltmək üçün ermənilərdən hərtərəfli istifadə edirdi. Elə blitzkriq əməliyyatı da ermənilərə havadarlarının növbəti töhfəsi idi. Faktlar da bunu təsdiq edir: Rusiya mənbələrinə görə, Ermənistanda yerləşdirilən 128-ci alayın (7-ci Rusiya Ordusu) dağ qoşunları Kəlbəcəri blitzkriq əməliyyatı ilə ələ keçirdi. İlk ağır müqavimətdən sonra Azərbaycan qoşunları tezliklə dağıldı və rayon mərkəzi 1993-cü il aprelin 3-də işğal olundu.

Hadisələrə bu günün prizmasından yanaşdıqda ermənilərin Kəlbəcərdəki alman "Blitzkriq" əməliyyatı ilə bağlı belə bir qənaətə gəlirəm ki, onlara bu əməliyyat yaqın ulu babaları Qaregin Ter-Artyunyanın (Nijde) uzun illər alman faşistlərinə köpək kimi xidmətindən ərməğandır. Maraqlıdır, Sovetlər Birliyinin tör-töküntüsü onları almanlara satan Nijdenin tör-töküntüsünə niyə bu dəstəyi verirdi? Məqsəd həzramanki kimi çox aydındır... 30 il əvvəlın fonunda o da aydın göründü ki, Azərbaycan 30 ilə yaxın bir dövrdən sonra düşməyə "Blitzkriq" əməliyyatından da güclü həmlələr etdi.

Kəlbəcərin sahibi gələcəkdi...

1993-cü ildə Kəlbəcər işğal olundu. 70 il əsarətdə yaşayan, sərvətləri mənimsənilən, əlləri bomboş olan bir xalqın əlindən alındı böyükmiqyaslı torpaqları, eləcə də

Kəlbəcəri. Bu xalqın igid övladları çıxdı düşmənin qarşısına. Çünki tarixən Azərbaycan oğulları canından keçib, lakin düşmən qarşısından qaçmayıb. Son nəfəsi-nədək torpaq uğrunda vuruşub. Lakin əliboş, silahsız nə etmək olardı? "Blitzkriq" əməliyyatının qarşısında ov tufəngi nə iş görə bilər? Heç nə. Ona görə də nəticə belə oldu: Kəlbəcərin 58 mindən artıq əhalisi minillərboyu yaşadığı ata-baba torpağından qovularaq didərgin salındı, 321 nəfər əsir düşdü və ya girov götürüldü, 511 nəfər vəhşicəsinə qətlə yetirildi. 97 məktəb, 9 uşaq bağçası, 116 kitabxana, 43 klub, 42 mədəniyyət evi, tarix-diyarşünaslıq muzeyi, 9 xəstəxana, 75 tibbi məntəqə, 23 ambulatoriya, 9 aptek, yüzlərlə inzibati bina, minlərlə mənzil, 100 min qaramal, 500 min baş qoyun-quzu, 100-lə maşın, texnika və sair talan edildi, rayonun milyardlarla manatlıq sərvəti Ermənistanı daşındı.

Kəlbəcər bu taleyi yaşadı, bəli. Lakin bu o demək deyildi ki, Azərbaycanın bu qədim torpaqları erməni tapdağı altında qalacaqdı əbədiyyən. Bu o demək deyildi ki, evindən-əşiyindən didərgin salınan minlərlə insanın bu taleyi ilə barışılacaqdı. Milyardlarla manatlıq sərvətin dağıdılmasına göz yumulacaqdı. Gələcəkdə zamanın da sahibi, torpaqların da. Və gəldi də. 30 ildə bu ölkənin sərvətlərinin əsas hissəsi ordu quruculuğuna ayrıldı, 30 il əvvəlki uğursuzluğu uğurla əvəz etmək üçün. Torpaqları yağıdan azad etmək üçün. İnsanların üzərindən qaçqın, köçkün,

yurdsuz adını götürmək üçün. Onları yurdlarına geri qaytarmaq, torpaqların ətrini yenidən qoxulatmaq üçün. Ölkəmizin Prezidenti, Ali Baş Komandan, hər bir azərbaycanlının qürur yeri cənab İlham Əliyevin həm hərbi, həm də siyasi bacarığı ilə tariximizə 44 səhifə əlavə olundu. Bu 44 səhifəyə 200-300 minilliyə bərabər tarix yazıldı. 10 noyabr Bəyanatı ilə Qarabağ probleminə son qoyuldu.

Azərbaycanın gözmuncuğu, Qobustanın əkizi Kəlbəcər

Nəinki Azərbaycanın, bütün Qafqazın gözmuncuğu, Qobustanın əkizidir Kəlbəcər. Ərazisinə və əhalisinin sayına görə Qarabağ və ətraf rayonların ən böyüyü olan bu yurd yeri təbii sərvətləri, gözəllikləri, dağlıq, qeyri-adi ərəzilləri, çayları, düzləri ilə bir füsunkarlıq abidəsidir, canlı təbiət muzeyidir. 30 min ildən çox tarixi olan yaşayış məskənləri, məscidləri, VI-VII əsrlərə aid Xudavəng məbədi kompleksi, XIII əsrə məxsus Arzu xatın məbədi, silsilə alban məbədləri, Hacı Əsəd, Hacı Əhməd, Ağ körpüləri, 6 min il yaşı olan qaya təsvirləri, çöpşəkili qədim türk əlifbası nümunələri Kəlbəcərin qədimliyinin təsdiqidir. Buradakı daş abidələr Şimali Azərbaycanda erkən dövr türklüyün, atəşpərəstliyin, xristianlığın, VII əsrdən isə İslamın yayıldığı dövrlərdə yaradılıb. Kəlbəcərdə "Türk qəbiristanlığı" adı ilə tanınan bir neçə qədim məzarlıq var. Bunların ən böyüyü Alıbəyli, Kəlbəcər, Zar və başqa kəndlərin ərazisindədir. Qəbiristanlıqlar müxtəlif əsrlərdə yaradılmış, forma və ölçüləri ilə bir-birindən fərqlənən at, qoç, sandıq qəbirüstü fiqurlar, başdaşı və günbəzlərlə zəngindir.

Kəlbəcərin səthi dağlıqdır, o, Murovdağ, Şahdağ və digər yüksəklikləri sinəsinə bənd edib, Qarabağ silsiləsinin və Qarabağ yaylasının bir hissəsinə qoyun açıbdır bu yurd yeri. Ən böyük çayımız Tərtər və onun iki böyük qolu, Bazarçayın da mənbəyi, Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə tikilən Sərsəng Su Anbarı Kəlbəcərin ərazisindədir. Rayonun mərkəzi və şimal hissəsində enliyarpaqlı meşələr, meşə-çöl bitkiləri, yüksək və qismən orta dağlarda alp və subalp çəmənlikləri geniş yer tutur. Meşələrinin ümumi sahəsi 32774 hektardır. Qaya keçisi, qonur ayı, çöl donuzu, daşlıq dələsi, ular, qartal və sair Kəlbəcər faunasının zənginliyidir. Və qızıl yataqları... Söyüdlü – Zod qızıl mədəni tarixə uzun əsrlərdir, məlumdur. Zod qızıl yatağının istismarı eramızın III minilliyinə təsadüf edir. Söyüdlü sahəsində 1970-1980-ci illərdə aparılan geoloji kəşfiyyat işləri vaxtı qədim dağ qazmaları, mağaralar, quyular, qədim süxur çöküntüləri və qədim filiz qırıntılarından ibarət ayrı-ayrı təpəciklər və qızıl istehsal edən alətlər onu sübut edir ki, insanlar 4-5 min il əvvəl buralarda qızıl istehsal ediblər.

Ardı Səh. 6

Əvvəli-Səh-5

Zar kəndi isə tarixdə "Şəhrizər", yeni qızıl şəhəri adı ilə məşhur olub.

Kəlbəcər, bütövlükdə, bu təbii sərvəti, təbiəti, tarixi ilə Azərbaycanın göz muncuğudur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Kəlbəcər bizim qədim torpağımızdır. Qədim Azərbaycan torpağıdır. Kəlbəcər ərazi baxımından bizim ən böyük rayonlarımızdan biridir. Kəlbəcərin tarixi abidələri bizim böyük sərvətimizdir. Həm məscidlər, həm kilsələr bizim tarixi sərvətimizdir. Azərbaycan xalqı onu yaxşı bilir və bütün dünya bilməlidir ki, Kəlbəcərdə mövcud olan kilsələr qədim Qafqaz Albaniyası dövlətinə məxsusdur. Bunu təsdiqləyən bir çox tarixi sənədlər var".

Kəlbəcər bir çox məqamları təsdiqlədi

"Dostu dar gündə tanıyarlər" məsəli dilimizin deyimidir. Lakin "düşməni dar ayaqda tanıyarlər" deyimini eşitməmişdim. Sual oluna bilər ki, düşməni elə düşməndir də, onun nəyini tanımaq lazımdır ki? Bəli, düşməni düşməndir, lakin hər düşmənin də öz kökünə məxsus xüsusiyyəti var. Sən demə, belə bir deyim var imiş, lakin biz bunu canlı olaraq görəcəmişik. Bunu Kəlbəcərin ermənilər tərəfindən boşaldıldığı vaxt gördük. İşğal edərək xarabalığa çevirdikləri, bu xarabalıqlar arasında bəzi evlər saxlayıb, kəlbəcərlilərin zəhmətlə, nə kimi arzularla tikdikləri evlərinə sığınan ermənilər rayonu tərk edərkən həmin

Kəlbəcərin taleyindən ötən aprellər...

evləri, meşələri, həyətlərdəki ağacları yandırdıqları zaman gördük o deyimi. Bununla da, öz kimliklərini bir daha sübut etdilər. Sübut etdilər ki, düşməni olmaq bir ayrı məsələdir, xislətsiz, xaraktersiz olmaq bir başqa məsələ. Göstərdilər, biz də gördük. Bizim xalqın nümayəndələri ermənilərin Gəncəyə atdıqları ballistik raket nəticəsində dağılmış evlərindən çıxarkən Azərbaycan bayrağını sinəsinə sıxıb çıxdıqları halda, ermənilərin nələri sinələrinə sıxıb Kəlbəcəri tərk etdiklərini də gördük. Evləri yandırmaqda məqsədləri nə idi bu bəd-bəxtlərin, görəsən? Düşünürdülər ki, kəlbəcərlilər qayıdıb onların mürdar nəfəsləri çökmüş evlərdə yaşayacaqlar. Əsla. Əvvəllər bədxah qonşularımız azərbaycanlılara qonaq gələndə onun istifadə etdikləri qab-qacağı atarmışlar. Oturduqları döşəkcənin üzünü çıxarıb yuyub, salavatlayıb, sonra yenidən istifadə etməmişlər. İndi o evlərdəmi yaşayacaqdı? Ermənilərin mürdar nəfəsləri çökmüş divarların arasındamı yaşayacaqdı kəlbəcərlilər? Yandırdılar, dağıtdılar və 3-5 ildən sonra o torpaqlarda yaradılanları da seyr edəcəklər.

Kəlbəcər cənnətə çevrilir...

30 ilin əvvəlində düşməni tərəfindən dabanından yaralanan, 30 ilin sonunda isə düşmənin gözünü çıxararaq onun göz dağına çevrilən Kəlbəcərin işğaldan azad olunması həm də bütün dünyanın yaddaşında Azərbaycan xalqının humanistliyi, əsilzadəliyi, insanpərvərliyi ilə qalacaqdır. Kəlbəcərin işğaldan azad olunması ilə xalqımız iki böyük qürurlu səhifə açdı müasir tariximizdə: Kəlbəcər 27 illik işğaldan azad olundu. Azərbaycan xalqı

bu yurdu 27 il əsarətdə saxlayan, sərvətlərini talayan, obyektləri, evləri uçurub-dağıdan düşməni bu torpaqdan çıxması üçün 10 gün daha vaxt verdi. Tək bu fakt 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan haqqında bəzi xoşagəlməz fikirlər yürüdən dövlətlərə çox dəyərli cavabdır. Üçtərəfli razılaşmaya əsasən noyabrın 15-də Kəlbəcərdən çıxmalı olan düşməni 10 gün vaxt verilməsi ölkəmizin Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin siyasətində xüsusi bir mərhələni təşkil edir. O mərhələ ki, bu addımla Azərbaycan xalqının kimliyini bir daha dünyaya bəyan etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyev: "Biz Kəlbəcəri bərpa edəcəyik, heç kimin şübhəsi olmasın və həyat qaydacaq. Kəlbəcərdə kənd təsərrüfatı inkişaf edəcək, xüsusilə heyvandarlıq. Bizim orada böyük otlaq sahələrimiz var. Kəlbəcərin zəngin təbii qaynaqları, təbii ehtiyatları var. Düşməni bu ehtiyatları vəhşicəsinə istismar edib. Sovet vaxtında bütün sovet məkanında məşhur olan İstisu suyu Kəlbəcərdə istehsal olunurdu. İndi İstisu da bizim nəzarətimizə qayıdır. Vaxtilə ora böyük kurort zonası idi. Mənfur düşməni hər tərəfi dağıdıb. İndi o görüntülər var, hər kəs görə bilər. Hamısını bərpa edəcəyik, Kəlbəcəri yenidən quracağıq, kəndləri, Kəlbəcər şəhərini. Tapşırıq vermişəm ki, şəhərin yenidən qurulması ilə əlaqədar baş plan hazırlansın, təkcə Kəlbəcər şəhəri yox, bütün şəhərlər üzrə həyat qaydacaqdır".

Ötən illərdə Kəlbəcər rayonunun ərazisində Lev çayı üzərində 4,4 MVt gücündə

"Kəlbəcər-1" Kiçik Su Elektrik Stansiyasının yenidən qurulması, 110/35/10 kV-luq "Kəlbəcər" yarımstansiyasının fəaliyyətə başlaması, Prezident cənab İlham Əliyevin sərəncamına əsasən 72,8 kilometr uzunluğunda Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunun tikintisi, İstisuya əvvəlki şöhrətini qaytarmaq üçün 51 kilometr uzunluğunda İstisu-Minkənd yolunun çəkilməsi dövlət başçısının Kəlbəcəre səfəri zamanı söylədiyi "Bu da gözəl Kəlbəcər dağları, hər tərəf dağ, çay, meşə, cənnətməkan. Cənnətə də çevriləcəkdir" dəyərli fikirlərdəki kimi qurulur, yaradılır, cənnətə çevrilir.

2021-2024-cü illərdə Kəlbəcərdə onlarla açılış mərasimi olub. Dövlətimizin başçısının Kəlbəcəre hər səfəri bu qədim yurd yerinə bir töhfə bəxş edir. Kəlbəcər sürətlə tikilir, qurulur ki, doğma sakinlərini qucağına ala bilsin. Məlumatla əsasən Kəlbəcər şəhərinə bütövlükdə tikiləcək evlərə ilkin olaraq 5000 nəfərdən artıq, kənd və qəsəbələrə isə 8000-ə yaxın, ümumilikdə 13000-ə yaxın insanın köçürülməsi planlaşdırılır. Tədbirlər Planına əsasən, əhalinin geri qayıdışının və ərazilərə inteqrasiyasının təmin edilməsi fəaliyyət istiqaməti üzrə Kəlbəcər rayonunda 2026-cı ilədək 3500 evin (2000 fərdi yaşayış evinin və 1500 mənzilin) tikilərək istismara verilməsi nəzərdə tutulur.

Bəli, biz Kəlbəcəre qayıdırdıq. Ata-baba yurdumuza, əzəli torpaqlarımıza qayıdırdıq. Bu xalq XXI əsrdə yazdığı qəhrəmanlıq dastanı ilə – "Qarabağ" dastanı ilə o torpaqlara qayıdır. Dövlət-xalq birliyi, lideri ilə, şücaətlə, rəşadətlə, şəhidləri, yaralı qaziləri, 30 illərdə yurd təşənni insanları ilə erməni qəsbkarlarından geri aldığı torpaqlara qayıdır. Orada şəhidlərinin qanı axmış torpaqları qoxulamağa, o torpaqlarda azan səsinə dinləməyə, öz ata-babasının məzarını ziyarət etməyə, o torpaqlara yeni həyat verməyə qayıdır. Bir də ona görə qayıdır ki, Kəlbəcər taleyinə yazılan aprelləri onun tarixinə yaza, unudulmaz edə.

Matanat Məmmədova

Realıq ondan ibarətdir ki, bu gün Azərbaycan tarixinin ən qürurlu və şərəfəli dövrünü yaşayır. Torpaqlarımızın erməni işğalından azad edilməsi ilə müstəqil Azərbaycan dünyaya ən qüdrətli və yenilməz dövlət olduğunu nümayiş etdirdi. Həm də təsdiq olundu ki, Azərbaycan xalqı müasir dövrun ən mübariz və öz dəyərlərinə sahib çıxmağı, onu qoruyub saxlayaraq inkişaf etdirməyi bacaran xalqdır. Təəssüflər olsun ki, içimizdə elə məkrli məxluqlar var ki, böyük uğurlarımıza, möhtəşəm qələbələrimizə kölgə salmağa, ləkələr yaxmağa cəhdlər göstərir. Onların sırasında AXCP sədri Əli Kərimli, Milli Şuranın rəhbəri Cəmil Həsəni, Müsavatın keçmiş və indiki başqanları İsa Qəmbər və Arif Hacıli daha iyrənc fəaliyyət yolu tuturlar. Onlar ölkəmizin istənilən uğuruna, qazanılan nailiyyətinə qarşı qısqıncılıqla yanaşırlar. Hər vaxtlə çalışırlar ki, əldə olunan uğurlara qarşı ləkə yaxsınlar.

Əli Kərimli cəbhəçilər tərəfindən sərt şəkildə qınanıldı

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, bəzən dağıdıcı ünsürlərin xalqın milli maraqlarına qarşı qarayaxma kampaniyası aparması ətraflarında hərlənən trollar tərəfindən də xoş qarşılanmır. Məsələn, AXCP-nin Nizami rayon şöbəsinin üzvü Şakir Vəliyev sosial şəbəkə hesabında Ə.Kərimlinin suverenliyimizin bərpa olunmasına qısqıncılıqla yanaşmasını ona olan kənar təsirlərlə əlaqələndirir. Cəbhəçi Jalə Xuduyeva isə Ə.Kərimlini xalqın sevincinə şərik olmamaqda qınayıb. Bir qədər əvvəl AXCP funksioneri Sahib Kərimli sosial şəbəkə hesabında Əli Kərimlini sərt şəkildə tənqid etmiş, onu qorxaqlıqda qınamışdır: "Siyasi partiya ictimai institutdur. Onun sədri hakimiyyət uğrunda mübarizədə qalib gəlməyə bilər, amma ictimai institut cəmiyyət və dövlət üçün, heç olmasa faydalı kadrlar hazırlamalıdır. Təkcə siyasi məhbus və siyasi satqından başqa

USAİD -in bağlanması Əli Kərimlini ağır duruma salıb

heç nə yetişdirməyən AXCP və lideri Əli Kərimli kimə nə faydası ola bilər?"

S.Kərimli paylaşıdığı statusunda onu da qeyd edir ki, hazırkı mərhələdə AXCP-nin konkret əməli fəaliyyəti yoxdur, yalnız ağlaşma, giley var: "Sonda da xalqa minnət qoymaq ki, hamılıqla meydana çıxmasanız heç nə düzəlməz deyil. Əli Kərimli, o meydana bir dəfə də özün çıx, o həbsə bir dəfə də özün gir. Get bölgələrə, şəhid dəfnlərində iştirak elə, Rusiya səfirliyinin qarşısına çıx. Sosial şəbəkəni, youtube kanallarını ağlama divarına çevirib, dələduz kahinlər kimi "ibadət"lə məşğul olmağa nə var ki".

Müxalifət düşərgəsində yeni parçalanma gözlənilir

Görünən fakt ondan ibarətdir ki, cəmiyyətin hər bir üzvü, müxalifətdə olmağından asılı olmayaraq Ə.Kərimlinin, Cəmil Həsəninin, İsa Qəmbərin, Arif Hacılinin və digərlərinin fəaliyyətlərinə qarşı öz etirazlarını bildirirlər. Bu isə dağıdıcı müxalif başbilenlərlə trollar arasında ciddi qarşıdurmanın yaşandığını göstərir. Hətta deyilənlərə və yazılanlara görə, bəzi cəbhəçilər Ə.Kərimli ilə siyasi yol getməyin mümkün olmadığını bəyan edərək, partiyadan istefa verməyə hazırlaşırlar. Vəziyyətin gərginliyini dərinləşdirən amillərdən bir də Ə.Kərimlinin Fuad Qəhrəmanlı vasitəsi ilə sosial şəbəkələrdə qara-qura işlər həyata keçirən trolların maaşlarını verməmələridir. Çimnaz adlı AXCP trol şəbəkəsinin üzvü paylaşıdığı statusunda üstüörtülü şəkildə qeyd edib ki, partiyanın maraqlarına uyğun çalışdığı üç aylıq zəhmətinə rəhbərlik tərəfindən qiymət verilməməsi onda təəssüf hiss yaradıb. Mahir Məmmədov adlı cəbhəçi isə narazılığını açıq formada ifadə edib: "Şəxsi mesencerimə gələn tapşırıqları vicdanla yerinə yetirmişəm. Ancaq Fuad bəy bizə çatmalı olan qonorariumı gecikdirir, Əli bəy isə bizimlə görüşməyi özünə sığışdırır. Bizə göstərilən hörmətsizliyə dözmək istəyində deyilik".

M.Məmmədovun hədəsi onu deməyə əsas verir ki, AXCP-də növbəti qarşıdurmanın baş verəcəyi gözlənilir. Çünki narazı cəbhəçilər növbəti dəfə Ə.Kərimlinin onların haqqını yeməyi həzm etmək fikrində deyillər. Qısa müddət aylıq ödənişlər həyata keçirilməsə, o zaman AXCP yenidən parçalanacaq.

USAİD-in bağlanması AXCP-də gərginliyi dərinləşdirib

Söz yox ki, Əli Kərimlinin trollarına aylıq məvacibləri

ödəməkdə çətinlik çəkməsinin səbəbləri var. Başlıca səbəbi ABŞ-nin yeni prezidenti Donald Trampın bir sıra maliyyə fondlarının, xüsusilə də daim maliyyə yardımları aldığı USAİD-in bağlanması qərarıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, Ə.Kərimli və C.Həsəni açıq şəkildə USAİD-lə, eləcə də SOROS Fondu ilə əməkdaşlıq etdiklərini bəyan edirdilər. Yeni əlaqələrini gizlətməyə zərurət duymurdular. Bu da cəmiyyətin onların kiminlə və hansı formada əlaqələr qurduqlarını bilmələri ilə bağlı idi. "Milli Şura"nın sədri Cəmil Həsəninin müsahibələrinin birində "hər ay Soros fondundan 200 ABŞ dollar məvacib almışam",- deyə bildirməsi münasibətlərin açıq formada qurulduğunu göstərir. Söz yox ki, C.Soros nə dəli, nə də ki gic deyil. Deyilənə görə, qırmızı turp kimidir, yerə vursan yer dağılar. Bu baxımdan pullarını mənasız yerə Əli Kərimli, Cəmil Həsəni kimilərə paylamaz. Deməli, səbəb var: "Əli əli yuyar, əl də üzü yuyar" məsələsinə uyğun olaraq hər iki tərəf bir-birindən mənfəət əldə etməyə çalışırlar. Sorosun məkrli niyyəti Azərbaycanda gərginlik yaratmaqdır. Dağıdıcı müxaliflərin isə istəkləri pul qazanmaqdır. Tərəflərin əməkdaşlığı da bir-birinin maraqlarını təmin etməyə hesablanıb. Lakin "sən saydığını say, gör, Tramp nə sayır".

D.Tramp prezidentlik səlahiyyətlərinin icrasına başladığı ilk günlərdə bir əmrilə C.Sorosu yurdsuz, Ə.Kərimli və C.Həsəni kimiləri isə M.Məmmədov, Çimnaz kimi trolların yanında üzqara qoydu. İndi də Ə.Kərimli vəziyyətdən çıxmaq üçün yeni şəbəkələr axtarışındadırlar. AXCP-nin trolları isə gözləmək fikrində deyillər. Qısa müddət ərzində 3 aylıq məvaciblər ödənilməsə AXCP parçalanmaya məruz qalacaq. Bu halda artıq C.Soros da ona kömək edə bilməyəcək.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan-Almaniya əlaqələri yaxın tərəfdaşlığa çevrilir

Son vaxtlar ölkəmiz qonaqlı-qaralıdır. Bir sıra ölkələrin hökumət və dövlət başçıları Azərbaycana rəsmi səfərlərə gəlirlər. Bu da təsadüfi deyil. Hər bir dövlət, beynəlxalq təşkilat inamlı və qətiyyətli mövqeyi və fəaliyyəti ilə seçilən, tanınan ölkələrlə əməkdaşlıq əlaqələri qurmaq da maraqlıdır ki, onlardan bir də Azərbaycandır. Ölkəmizin iqtisadi, sosial, siyasi və hərbi cəhətdən inkişaf edən azad, demokratik dövlətlərdən olması dünya dövlətlərinin marağını özünə cəlb edib.

Xüsusi ilə də, enerji sahəsində Azərbaycanın əhəmiyyətli gücə və imkana malik olması bir sıra ölkələrin, xüsusilə də, Avropa dövlətlərini ölkəmizlə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə sövq edib. Aprelin 2-də Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin ölkəmizə rəsmi səfəri iki ölkənin milli maraqlarının təmin olunması baxımından əhəmiyyətli rol oynadı. Nəzərə almaq lazımdır ki, hər iki ölkənin xalqları arasında dərin tarixi köklərə malik əlaqələr mövcuddur. 1876-1880-ci illərdə Almaniya Federativ Respublikasının Gəncə, Şəmkir bölgəsinə gələrək, burada məskunlaşıblar. Təxminən 50-yə yaxın alman ailəsi yaşadıkları ərazilərdə yerli əhali ilə qaynayıb, qarışib, yaxın münasibətlər qurublar. Onlar müxtəlif iqtisadi, sosial sahələrin inkişafında fəallıqları ilə seçiliblər. Azərbaycanda ilk alman koloniyası indiki Göygöl yaxınlığındakı Xanarxlar kəndində salınıb. Sonradan isə Gəncədən 35 kilometr şimal-qərbdə yerləşən indiki Şəmkir ərazisində Annenfeld adlı ikinci koloniya yaradılıb. Saylarının artması səbəbindən Gəncə və Qazax qəzalarında Georqsfeld (Şəmkirin Çinarlı qəsəbəsi), Alekseyevka, Qrünfəld (Ağstafanın Həsənsu kəndi), Ayxenfeld (Şəmkirin İrmaşlı kəndi), Traubenfeld (Tovuz şəhəri) və Yelizavetinka (Ağstafa şəhəri) kimi yeni koloniyalar yaradılıb. Azərbaycanda üzümçülüyn və şərabçılığın inkişafında, alman koloniyalarının, xüsusilə də "Forel qardaşları"nın müstəsna xidmətləri olub. Alman qardaşları Xristofer Forer və Xristian Hummelin xidmətləri sayəsində Azərbaycan şərabları dünyada geniş yayılıb. 1892-ci ildə "Forer qardaşları" Helenendorfda Azərbaycanda ilk dəfə iki spirtçəkmə aparatı olan konyak zavodu tikiblər. "Forer qardaşları"nın istehsal etdikləri şərablar və konyaklar 1914-cü ilədək dünyanın 81 ölkəsində keçirilən beynəlxalq sərgi və dequstasiyalarda 39 dəfə qızıl, gümüş medallara layiq görüldü. İkinci dünya müharibəsi dönməndə müharibə zonasında əsir düşən və ya könüllü şəkildə təslim olan almanların on min nəfəri Azərbaycana gətirilərək Mingəçevir şəhəri yaxınlığında yerləşdiriliblər. Onlar üçün evlər, özlərinin mədəniyyət ocaqları inşa edilib. Alman əsirlər Azərbaycanda bir sıra tikinti işlərinin qurulmasında yaxından iştirak ediblər. Həyatlarını itirən alman hərbiçilər şəhərin yaxınlığındakı məzarlıqda dəfn olunublar. Hazırda Mingəçevir şəhərinin mərkəzinə yaxın yerdə yerləşən alman qəbiristanlığında 827 məzar və xatirə abidəsi yer alır. Səliqə ilə sıralanmış qəbirlərin hamısı elə alman hərbiçiləri tərəfindən qazılıb. Bu gün Avropadan Mingəçevirə səfər edən turistlərin ilk ziyarət etdikləri məkan alman hərbiçilərin dəfn olunduqları məzarlıqdır. Sonralar ailələrinə qayıdan bəzi alman hərbiçilərdən turist olaraq Mingəçevirə qayıdıb, əsirlik həyatı yaşadıkları yerləri ziyarət edənlər olub. Villi Deş adlı keçmiş alman hərbiçi Mingəçevir şəhərində yaşadıklarını qələmə

Eldar İbrahimov
YAP İdarə Heyətinin üzvü,
Milli Məclisin İntizam
komissiyasının sədri

alarla kitab şəkilində Almaniya oxucularına təqdim edilib.

Tarixi əlaqələrin yeni uğurları

Son illər Azərbaycan ilə Almaniya arasında bütün sahələri əhatə edən əməkdaşlıq əlaqələri qurulub. Məhz əlaqələrin inkişaf etdirilməsinin nəticəsidir ki, hazırda Azərbaycanda 100-ə yaxın alman şirkəti fəaliyyət göstərir. Bunlardan "Simens", "Ferrostaal", "İnterselekt", "Mercedes Bens" kimi iri şirkətlər Azərbaycanda uğurlu biznes fəaliyyəti göstərirlər. Almaniya ilə Azərbaycan arasında illik ticarət dövriyyəsi təxminən 350-400 milyon avro təşkil edir. Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti İlahəm Əliyevin geniş tərkibdə görüşü keçirildi və onlar enerji, ticarət, nəqliyyat, yaşıl texnologiyalar kimi vacib əməkdaşlıq istiqamətləri barədə müzakirələr apardılar. Bu yüksək səviyyəli səfər hər iki ölkənin siyasi, təhlükəsizlik, iqtisadi və mədəni sahələrdə əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə qarşıqlıq sadiqliyini vurğulayır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlahəm Əliyev və Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer mətbuat bəyanatları ilə çıxış edib, jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən birmənalı mövqə ondan ibarət oldu ki, əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün bundan sonra da səylərini davam etdircəklər. Azərbaycan Prezidenti İlahəm Əliyev əminliyini ifadə edərək bildirdi ki, bu səfər bizim əlaqələrimizə yeni müsbət təkan verəcəkdir. "İqtisadi sahədə əldə edilmiş nəticələr bizi təbii olaraq ruhlandırır. Çünki bu ilin yanvar-fevral aylarında bizim ticarət dövriyyəyimiz təxminən üç dəfə artıb. Bunun əsas səbəbi Azərbaycanın Almaniya Federativ Respublikasına ixrac edilən xam neftin həcmi artması olmuşdur. Ona görə biz hesab edirik ki, gələcək illərdə öz ticarət dövriyyəyimizin şaxələndirilməsi ilə bağlı daha fəal addımlar atmalıyıq, xüsusilə bərpaolunan enerji sahəsində - harda ki, Almaniya şirkətlərinin çox böyük təcrübəsi var, Azərbaycanın da çox böyük proqramı, planları var. Biz xarici investorların sərmayəsi hesabına 2030-cu ilə qədər bərpaolunan enerji növlərinin istehsal gücünü 6 qıqavata çatdırmaq fikrindəyik və bu, tam realdır, bunun bir hissəsi Avropaya ixrac ediləcəkdir".

Müsbət məqam ondan ibarətdir ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra, Avropa ölkələri arasında ölkəmizin müstəqilliyini tanıyan ilk dövlətlərdən bir də Almaniya oldu. Almaniya Azərbaycanın müstəqilliyini 1992-ci ilin 12 yanvarında tanıyıb. Azərbaycan ilə Almaniya arasında diplomatik münasibətlər isə 1992-ci ilin 20 fevralında qurulub. 2 sentyabr 1992-ci ildə Azərbaycanın Almaniyaadakı səfirliyi, 22 sentyabr 1992-ci ildə isə Almaniyanın Azərbaycandakı səfirliyi açılıb. Diplomatiya əlaqələrin qurulmasından sonra Azərbaycan və Almaniya arasında münasibətlər mütəmadi olaraq inkişaf edib. İndiyə qədər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlahəm Əliyev Almaniya Federativ Respublikasına 17 dəfə rəsmi və işgüzar səfər edib. İki ölkə arasında 77 sənəd imzalanıb. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində Azərbaycan-Almaniya parlament-lərərası əlaqələr üzrə işçi qrupu fəaliyyət göstərir. Almaniya Bundeştaqında Almaniya-Cənubi Qafqaz parlament qrupu Azərbaycanı da əhatə edir. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin Almaniya Federativ Respublikasına 2 səfəri həyata keçirilmişdir. 18.07.2022-xi il tarixində Almaniya Bundeştaqının vitse-prezidenti K. Göring-Ekard Azərbaycana səfəri olmuşdur. 2022-ci ilin fevralın 20-də iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi qeyd olunub.

Ötən müddət ərzində Almaniya və Azərbaycan müxtəlif sahələrdə, o cümlədən siyasət, iqtisadiyyat və mədəniyyət sahələrində uğurlu əməkdaşlıq ediblər. Azərbaycan

Almaniyanın Cənubi Qafqazda əsas iqtisadi tərəfdaşıdır. Azərbaycanda Goethe-Zentrum və Alman Arxeologiya İnstitutunun (DAI) ofisi fəaliyyət göstərir. Alman dili məktəblərdə və universitetlərdə geniş şəkildə tədris olunur, ingilis və rus dillərindən sonra ən çox öyrənilən xarici dildir. Bundan əlavə, Sumqayıt və Lüdviqshafen, eləcə də Bakı ilə Mayns arasında qardaşlaşma təşəbbüsləri mövcuddur.

Yüksək səviyyəli səfər hər iki ölkənin maraqlarına xidmət edir

Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin aprelin 2-də Bakıya səfəri Berlin və Bakı arasında ikitərəfli münasibətlərdə potensial dönüş nöqtəsi oldu. Səfər zamanı Almaniya Prezidenti Ştaynmayer və Azərbaycan Prezidenti İlahəm Əliyevin geniş tərkibdə görüşü keçirildi və onlar enerji, ticarət, nəqliyyat, yaşıl texnologiyalar kimi vacib əməkdaşlıq istiqamətləri barədə müzakirələr apardılar. Bu yüksək səviyyəli səfər hər iki ölkənin siyasi, təhlükəsizlik, iqtisadi və mədəni sahələrdə əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə qarşıqlıq sadiqliyini vurğulayır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlahəm Əliyev və Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer mətbuat bəyanatları ilə çıxış edib, jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən birmənalı mövqə ondan ibarət oldu ki, əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün bundan sonra da səylərini davam etdircəklər. Azərbaycan Prezidenti İlahəm Əliyev əminliyini ifadə edərək bildirdi ki, bu səfər bizim əlaqələrimizə yeni müsbət təkan verəcəkdir. "İqtisadi sahədə əldə edilmiş nəticələr bizi təbii olaraq ruhlandırır. Çünki bu ilin yanvar-fevral aylarında bizim ticarət dövriyyəyimiz təxminən üç dəfə artıb. Bunun əsas səbəbi Azərbaycanın Almaniya Federativ Respublikasına ixrac edilən xam neftin həcmi artması olmuşdur. Ona görə biz hesab edirik ki, gələcək illərdə öz ticarət dövriyyəyimizin şaxələndirilməsi ilə bağlı daha fəal addımlar atmalıyıq, xüsusilə bərpaolunan enerji sahəsində - harda ki, Almaniya şirkətlərinin çox böyük təcrübəsi var, Azərbaycanın da çox böyük proqramı, planları var. Biz xarici investorların sərmayəsi hesabına 2030-cu ilə qədər bərpaolunan enerji növlərinin istehsal gücünü 6 qıqavata çatdırmaq fikrindəyik və bu, tam realdır, bunun bir hissəsi Avropaya ixrac ediləcəkdir".

Prezident İlahəm Əliyev Ermənistanın işğalçılıq siyasətini qeyd edərək, bildirdi ki, Azərbaycan 30 il ərzində erməni işğalından əziyyət çəkmişdir: "Bizim xalqımız etnik təmizləməyə məruz qalmışdır. Bir milyon azərbaycanlı erməni aqressiyasına görə evsiz-eşiksiz qalmışdır və torpaqlarımızın təxminən 20 faizi işğal altına düşmüşdür. Əfsuslar olsun ki, beynəlxalq təşkilatlar bu məsələ ilə bağlı ciddi addım atmamışlar. Azərbaycan bu münasibəti və beynəlxalq hüququ özü döyüş meydanında və siyasi müstəvidə həll etmişdir. Məhz bu tarixi Zəfərimiz sülh danışıqlarına yol açmışdır. Hesab edirəm ki, bu gün Azərbaycanın və Ermənistanın sülhün əldə edilməsində mövqeləri bir-birinə kifayət qədər yaxınlaşmışdır".

Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer çıxışında ilk öncə Cənab Prezidentə bütün alman nümayəndə heyətinin adından təşəkkürünü bildirdi: "Cənab Prezident, biz ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin tarixi haqqında danışmışıq. Əvvəla, şvabiyalı kəndlilərin burada - Azərbaycanda məskunlaşmasını, şərabçılıq ənənələrini yaratmasını xatırlaya bilərik. Onlar kənd təsərrüfatının inkişafında iştirak ediblər. Əlbəttə, sənayeleşmədə də onların xeyli iştirakı olub. Alman təşkilatları, böyük şirkətlər sənayenin inkişafında, mis çıxarılmasında, elektrik enerjisi şəbəkəsinin qurulmasında

iştirak ediblər. Bir çox almanlar Azərbaycanda yaşayıblar. Bunu ona görə xatırladıram ki, bu münasibətlərimizin uzun keçmişini, Almaniya ilə Azərbaycan arasında bu münasibətlərin çoxdan olduğunu bilmək vacibdir. Çox məmnunam ki, Azərbaycanda alman dilinə və Almaniya təhsil böyük maraq var. Azərbaycan gəncləri Almaniya təhsil almağa böyük maraq göstərirlər və hesab edirəm ki, biz məhz elmi əməkdaşlıq sahəsində əlaqələrimizi genişləndirməliyik. Bu cür mübadilədən çox məmnunam. Şadam ki, bir-birimizlə həmişə açıq danışa bilmişik. Həm ümumi fikrimiz olduğu mövzularda, həm də mövqeyimiz fərqləndiyi məsələlərdə səmimi danışa bilmişik. Hər iki tərəf geniş söhbətlər əsnasında bir-biri ilə açıq danışib, söhbətlər aparıb. Hazırda çox sürətli və dramatik dəyişikliklərin baş verdiyi dünyada yaşayırıq. Cənab Prezident, Siz ölkələrimizi birləşdirən meyarları artıq qeyd etdiniz. Beynəlxalq hüququn qorunması, dünyanın tənzimlənen əsaslarla inkişaf etməsində marağımız da bizi birləşdirir və biz gələcək nəsillərə də düzensiz dünyanı qoyub getmək istəmirik".

Almaniya prezidenti çıxışında onu da vurğuladı ki, Azərbaycan inkişaf edərək mühüm məkana çevrilib və buradan olduqca vacib ticarət yolları keçir, öz növbəsində həmin amil dünyanın birləşməsinə əsas ola bilər: "Biz iqtisadi-ticarəti münasibətlərimiz haqqında danışdıq. Yalnız Mərkəzi Asiya ilə deyil, həm də Uzaq Şərqlə, o cümlədən Cənub-Qərbi Asiya və Çinlə Almaniyanın ticarət əlaqələrində ölkənin rolu var. Bilirik ki, hazırkı mövcud yolların imkanları məhduddur. Ölkənizdən keçən yollar, həmçinin Orta Dəhlizin rolu alman iqtisadiyyatı üçün vacibdir, yaxşı perspektivdir və bu, daha maraqlı olacaq. Son illərdə cərəyan etmiş hadisələrdən sonra Cənubi Qafqaz regionunuz daha sabit bölgəyə çevriləcək. Bununla mən, cənab Prezident, Sizin toxunduğunuz bir məsələyə də münasibət bildirmək istəyirəm. Siz qonşu Ermənistan arasında sülh münasibətləri haqqında danışdınız. Bu sülh prosesinin çox böyük əhəmiyyəti var. Kənardan müşahidə edən bir şəxs kimi deyə bilərəm ki, bu, bizə böyük təəssürat bağışlayır. Yəni, son bir il ərzində çox böyük addımlar atılıb, çox böyük irəliləyişlər olub. Hər iki tərəfi bu münasibətlə təbrik edirəm ki, artıq anlaşma yaranıb. Martın 13-də bu sülh müqaviləsinin mətninin razılaşdırılması barədə bəyanat verildi. Bu müqavilə haqqında mən bu gün səhər danışanda cənab Prezidentə dedim ki, bu anlaşma ilə ümid doğuran bir an yaranıb. Bu razılaşma əldə olunduğuna görə ümid edirəm ki, vəziyyət daha da inkişaf edəcək və ondan istifadə edərək tezliklə sülh müqaviləsinin imzalanmasına gəlib çıxacaqsınız, nəhayət sizin regionunuzda əsl və davamlı sülh yaranacaq. Mən buna çox böyük ümid bəsləyirəm və sizi həmin anı əldən buraxmamağa çağırıram. Bütün çətinliklərə və maneələrə baxmayaraq, bu yol qət edilib, xeyli addımlar atılıb və sona qədər getmək lazımdır. Bununla belə, təbii olaraq, kompromislər üçün cəsarət, siyasi iradə lazımdır, nəticədə siyasi müqavilə həqiqətən də həyata keçə bilər və qüvvəyə minər. Ümid edirəm ki, hər şey alınacaq və biz, həmçinin kənardan bacardığımız qədər, necə mümkündürsə öz dəstəyimizi verəcəyik. Çox sağ olun". Bir sözle, Almaniya və Azərbaycan arasında müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq yeni münasibətlər qurulur. Bu əlaqələrin inkişafı hər iki dövlətin və xalqlarının sosial, iqtisadi rifah halının daha da yaxşılaşmasına, maraqlarının təmin olunmasına xidmət edəcək.

“Ermənistanı müdafiə edən Avropanın Azərbaycana təzyiq mexanizmləri yoxdur”

Rusiya Müasir Dövlət İnkişaf İnstitutunun direktoru Dmitri Solonnikov “Moskva-Baku” portalına müsahibəsində Almaniya prezidenti Frank-Valter Ştaynmayerin Azərbaycana və Ermənistanla nə üçün səfər etməsi ilə bağlı şərh verib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

-Dmitri Vladimiroviç, Almaniya prezidentinin Ermənistan və Azərbaycana səfəri təzadlı idi. İrəvandakı qalmaqallı hərəkətlər və bəyanatlar və onların inkarı və Berlinin Bakıdakı pragmatik mövqeyi. Bu nədir?

- Frank-Valter Ştaynmayer Almaniya tutduğu mövqeyə görə simvolik, nümayişkarane bir fiqurdur və heç bir fundamental qərar verən deyil. Amma yenə də təbii ki, onun Ermənistanla və Azərbaycana səfəri həm bütövlükdə Avropa İttifaqının, o cümlədən Aİ-nin ən böyük iqtisadiyyatı olan Almaniyanın Cənubi Qafqaza siyasi marağını və diqqətini nümayiş etdirir.

Həddindən artıq beynəlxalq qeyri-sabitlik və Avropada iqtisadi proseslərin qeyri-sabit olduğu indiki şəraitdə hər yerdə təmaslar axtarılır. Müasir dövrdə Almaniya heç vaxt Zaqafqaziya ilə xüsusi maraqlanmayıb; daha doğrusu, bununla İngiltərə və Fransa kimi ölkələr maraqlanıb və maraqlanmaqda davam edir, lakin gördüyümüz kimi, Almaniya da öz bazarlarını və öz siyasi təmaslarını axtarmaq istəyir.

Almaniya prezidentinin Zaqafqaziyaya səfəri diplomatik və siyasi jestdir, maraqlı nümayişdir. Ştaynmayerin sosial şəbəkədəki səhifəsində Ermənistanla səfəri zamanı dərc olunmuş separatçı “DQR” bayrağı ilə yazının dərci qalmaqala səbəb olub. Bu, müəyyən mənada Ermənistanla dəstəyin göstəricisidir. Düşünürəm ki, Almaniya

Avropada dominant hekayəni belə şərh edir; Cənubi Qafqazdakı vəziyyət məhz bu şəkildə təqdim olunur. Almaniya isə bu mövqedən çıxmaq fikrində deyil.

Ştaynmayer Ermənistanda katolikosla da görüşüb. Düşünürəm ki, bu görüş Avropanın xristian dünyasını qalanlara qarşı müdafiə etməsi ideyası ilə əlaqələndirilməlidir.

Eyni zamanda, hesab edirəm ki, Ştaynmayerin Ermənistandakı görüşləri hər iki tərəf üçün daha çox siyasi xarakter daşıyır. Azərbaycanda isə daha pragmatikdir.

Əslində, Azərbaycanla Almaniya arasında çoxlu fikir ayrılıqlarının olmasına baxmayaraq, bu münasibətlərdə bəzi üstün cəhətlər də var; münasibətlər məhz bu pragmatizm üzərində qurulub. Baxın, Azərbaycanın bu gün fəal şəkildə apardığı neokolonializm ilə mübarizədə Almaniya ilə heç bir fikir ayrılığı yoxdur.

Enerji təchizatının şəxələndirilməsi məsələsi Avropa üçün, xüsusən də Almaniya üçün həmişə aktual olub. Azərbaycan və Almaniya enerji sektorunda əməkdaşlıq edir və alternativ enerji məsələlərində əməkdaşlıq etmək barədə razılığa gəliblər. Təbii ki, bu, hər iki ölkə üçün faydalıdır. Üstəlik, Avropa və NATO-da parçalanma yaxınlaşır və ziddiyyətlər artacaq. ABŞ-la münasibətlərin perspektivi Avropa üçün məlum deyil. Bu baxımdan, həm Azərbaycan, həm də Mərkəzi Asiya ilə enerji sahəsində, nəqliyyat layihələri sahəsində əməkdaşlıq etmək Avropa üçün faydalıdır. Bu mövzular Bakıda Azərbaycan və Almaniya prezidentləri arasında müzakirə olunub. Praktiki burada özünü göstərir.

Bütün deyilənlərə əsasən, Ştaynmayerin Cənubi Qafqaza səfərini Avropanın buraya təsir cəhdlərinin davamı kimi şərh etmək olar. Avropa Birliyinin ən böyük iqtisadiyyatı, Avropanın ən böyük iqtisadiyyatı, uzun müddətdir ki, Aİ-nin hərəkətverici qüvvəsi olan ölkə

niyə birdən-birə təsir imkanlarından uzaqlaşsın?

Azərbaycan isə bütün bunları çox gözəl anlayır. Ermənistan Qərbe bəzi isteklərini irəli sürməyə çalışır ki, ona dəstək verilsin. Azərbaycan daha pragmatikdir. Azərbaycan konstruktiv, pragmatik ölkədir. Ermənistan siyasiləşib və Qərbe münasibətdə iqtisadi baxımdan daha çox siyasi mənada öz maraqları var. Azərbaycanla Ermənistanın Qərbe münasibəti arasında bu fərq nəzərə çarpır. Ona görə də Almaniya Azərbaycanda iqtisadi xüsusiyyətlərdən danışır, Ermənistanda isə siyasi şüarlarla çıxış edir.

- Qeyd etməmək mümkün deyil ki, Almaniya Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri Baerbok dəfələrlə Azərbaycanla bağlı mənfi fikirlər səsləndirib və Ermənistanla dəstək verib. Məhz Bakıda keçirilən COP-29-da o, Azərbaycanı bu iqlim gündəmində öz məqsədlərini güdməkdə günahlandırdı.

- Yəqin ki, Ştaynmayeri Annalena Baerbok kimi iyrenc bir fiqurla müqayisə etməyə dəyməz, onun vəziyyətində həm sərişsizlik, həm də təxribat nöqtəyi-nəzərindən vəziyyət qeyri-rəsmidir.

-Avropa İttifaqının Ermənistan-Azərbaycan sərhədindəki missiyasına Almaniyanın nümayəndəsi rəhbərlik edir. Ştaynmayerin Ermənistanla səfəri müəyyən mənada Ermənistanın sülh müqaviləsinin üçüncü ölkələrin qüvvələrinin yerləşdirilməsinə dair bəndini təsdiq etdiyi indiki vəziyyətlə bağlıdır. Amma indi o, missiyanın sivil xarakter daşmasından danışır, “ola bilsin ki, hansısa formada onu tərk edək, bunda dəhşətli heç nə yoxdur” demək istəyir...

- Təbii ki, Almaniyanın belə bir fürsət yaranarsa, dünyanın istənilən yerində mövqeyini möhkəmləndirməsi sərfəlidir. Və təbii ki, Ermənistan istənilən vasitə ilə Aİ missiyasını öz ərazisində saxlamaq istəyir. Belə nəzərdə tutulur ki, Ermənistanla Aİ arasında

münasibətlərin inkişafı həm də Avropa qüvvələrinin Ermənistan ərazisində bu və ya digər dərəcədə saxlanılması deməkdir. Missiya çox güman ki, saxlanılacaq, lakin o, “müşahidə”dən “humanitar”a “yenidən təsnifləşdiriləcək.

- Hazırda Avropanın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin tənzimlənməsinə necə təsiri var?

-Bu gün Avropa Cənubi Qafqazda “mütəşəkkil olmayan” hərəkət edir; onun nə 100% vahid mexanizmi, nə regiondakı hərəkətlərə dair rəyi, nə də Zaqafqaziya dövlətləri ilə işləmək üçün vahid məntiqi var. Bu günün sxemi belədir: gəldik, danışdıq, yenə gəldik, danışdıq. Ermənistanla təzyiq mexanizmləri var, amma Azərbaycana təzyiq mexanizmləri yoxdur.

-Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın paytaxtında Ştaynmayerlə keçirdiyi mətbuat konfransında bildirdi ki, Bakı Ermənistan-Azərbaycan nizamnaməsində müsbət şeylər görür, eyni zamanda İrəvanın Qarabağla bağlı dəyişmiş ritorikasını müsbət qiymətləndirir... Ştaynmayer İrəvanda təxribat xarakterli bəyanatlar verdi ki, Ermənistan sülh üçün çox şey edib, Bakı bunu qəbul etməlidir... və birdən Almaniya prezidenti Bakıda qəfil qeyd edir ki, Berlin həmişə Qarabağı Azərbaycan ərazisi kimi qəbul edib və əmindir ki, sülh müqaviləsinin şərtləri həyata keçirilə bilər...

- İlham Əliyev real vəziyyətdən danışır. Ermənistan üçün vəziyyət asan deyil, xüsusən də 2026-cı ildə keçiriləcək seçkilər öncəsi o, Aİ və Rusiya ilə münasibətləri barədə qərar verməli olacaq. Hansı strategiyayı seçəcəyini ancaq Paşinyan özü bilir. Steinmeier, sadəcə olaraq, vəziyyətdən asılı olaraq Aİ-nin ayaqqabılarını dəyişdirmək üçün “neytral” siyasət yürütməyə çalışır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Toy adət-ənənələrimiz niyə unudulur?

Azərbaycan toyları hər zaman özəlliyi ilə seçilib. Amma son illər toylar əsasən "qonşudan geri qalmamaq" prinsipi üzrə keçirilir. Gözəl toy adətlərimiz tədricən itibəttir, unudulur. Maraqlıdır, unudulan toy adət-ənənələrimiz hansılardır? Keçmiş və müasir toylarımız arasındakı fərqlər nədən ibarətdir? SİA mövzu ilə bağlı şəhər sakinləri arasında sorğu keçirib.

Şəhər sakini Yeganə Feyzizadə: "Adətlərimiz unudulur. İndiki gənclər, yaqin ki, fərqli keçirmək istəyirlər. İndi qohumlara az söz verilir. Məncə, az verilə yaxşıdır. Çünki toyun vaxtından gedir. Bu toydur, oynamaq, əylənmək lazımdır. Toyun marağı elə oynamaqdadır. Son zamanlar toylarda ən çox Azərbaycan Himni ilə bəylə gəlinin zala daxil olmasının şahidi olmuşam".

Şəhər sakini Mahirə Əliyeva: "İki gündən bir, demək olar ki, hər gün toya gedirik. Bizim toylarda dəyişiklik yoxdur. Hansı adət-ənənə varsa, biz saxlamışıq. İndi hər şey dəyişildiyi kimi onu da unudurlar. Çox istərdim ki, toylarımız keçmişdəki kimi olsun. Amma nə etmək olar, zamanla ayaqlaşırırlar. Keçmişdə gəlinlər meydanda bu qədər oyun çıxarmırdı. Bəzi toylarda görərim ki, gəlinlər həddindən artıq oynayırlar. Həmişə deyirdilər ki, gəlin

çox oynasa ucuzlaşar. Həmin səhifəni görürük. Həm ucuzlaşır, həm boşanırlar. Əvvəl min nəfərdən bir nəfər boşanaydı, barmaqla göstərirdilər. İndi bir nəfər evli qalıbsa, onu barmaqla göstərirlər".

Şəhər sakini Ceyran Rəhimova: "Mən milli adət-ənənələrimizi sevmə insanam. Daim qorumağa çalışıram. Ona görə də, unudulmasına münasibətim yaxşı deyil. Qorumağa çalışıb öz övladlarıma ötürməyi düşünürəm. Vağzalılıq alınması, böyüklərə söz verilməsi vacibdir. Azərbaycan adət-ənənələri ilə Avropa mədəniyyətinin sintezini etmək hərənin öz işidir. Amma mən istərdim ki, ailə üzvlərim, ətrafım milli adət-ənənələrimizi qoruyaq".

Şəhər sakini Nərin Səadətddinli: "Sosial şəbəkələrdə çox şeylər görürük. Bizim Avropaya inteqrasiya da var. Yəqin, bir az da özlərini bənzətməyə çalışırırlar. Əslində milli adət-ənənələrimiz unudulmasa yaxşıdır. Çünki bu, bizim folklorumuz, tariximiz, keçmişimiz, ədəbiyyatımızdır. Üstəlik də xoş təsir bağışlamır. Düşünürəm ki, gəlinin vağzalılıq ilə çıxması ən yaxşısidir".

Şəhər sakini, yazıçı Əsəd

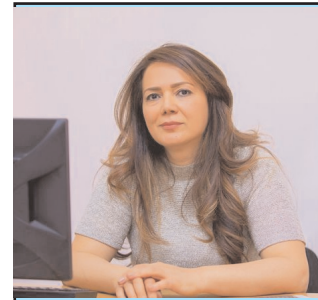
Cahangir: "Vağzalılıq, qohumlara söz verilməməsi, digəri də yengədən istifadə edilməməsi dəyişikliklər arasındadır. Toyun yaxşı adətləri də var, pis adətləri də var. Məsələn, yengə məsələsinin aradan qaldırılması üçün çox məmnunam. Yaxşı ki, yığışdırılıb. Murdar adətdir. Qapının dəyişindən gəlinlə bəyi pusmaq pisdirdir. Bir çox adətlər var ki, onları da o qədər məqbul hesab etmirəm. Məsələn, süd pulu istəmək, yaxud da, onların qarşısında şərt qoymaq məqbul deyil. Bir çox adətlər var ki, ziyansızdır, onlarda pulgirlik yoxdur. Gəlinin ayağının altına boşqab qoyurlar, o da sındırır. Bu yaxşı adətdir. Xonça bəzənib gəlməsi də yaxşı adətdir. Vağzalının unudulub valsa əvəz edilməsini qeyri-məqbul hesab edirəm. Milli musiqimiz var. Vals çox gözəldir, amma vağzalılıq daha doğmadır. Hərəsinin öz yeri olsun. Həm milli adətlərimizi saxlayaq, dünya xalqları içində mədəniyyətə malik olduğumuzu göstərək, həm də dünya mədəniyyətini daxil edək, amma milli adət-ənənələrimizi unutmaq şərtilər. "Kitabi- Dədə Qorqud" kitabı yazılıb. Orada belə yazılıb: Allah, Allah demədən işlər olmaz. Qadir Tanrı verməyincə ər baymaz. Allahın adı gedir İslam dini ilə bağlı, amma qədim türk Tanrısı da onun yanında çəkilib. Biz türk xalqlarıyıq. Başqa dini inancını belə qəbul edərkən öz dini inancımıza hörmət edirik. Tanrımıza tək atmamışıq.

Mən öz adət-ənənələrimizi saxlayıb, həm də dünya mədəniyyətinə açıq olmalıyıq".

Şəhər sakini Hüseyn Qurbanov: "Dəyişiklik hər bir ailənin öz adətindən asılıdır. İndiki toylar vağzalılıq ilə də olur, valsa da. Rayon variantını da edirlər. Dünyada adətlərə bütövlükdə riayət olunmalıdır, deyə bir şey yoxdur. Avropadan heç nə gətirməyək. Sovet dövründən qanımıza hopdurublar ki, gərək vals da olsun. Toy toydur, harada olursa-olsun əsas abu-havadır. Toya ünsiyyət, əylənmək üçün gəlirsən".

Söylü Ağazadə

Mətanət Məmmədova

Küləklər şəhərinin külək dəyməyən insanları

Hə, hər şeydə bir mədəniyyət olduğu kimi, məişət tullantılarının da evdən kənarlaşdırılmasında bir mədəniyyət gərəkdir. Əcəba, bu mədəniyyət küləyi hər kəsin yanından ötəndə onun üzünə yumşaq bir şillə kimi toxunubmu?

Belə görərim ki, əsla. Zibil atmaqla bağlı mədəniyyət dəxi külək olub çoxları səmtə əsməyib. Ki, şəhərimizdə gördüyümüz mənzərələr bunu demək üçün kifayət qədər əsas verir. Bu tullantı məsələsi belədir ki, biz marketlərdən evə daşdığımızın qalığını, qabığını, işlənmişini də eyni qaydada evdən bayıra daşımağa məcburuq. Bu, bizim borcumuzdur.

Şəhərimizin məhəllələrində qarşılaşıq ki, budur, məişət tullantıları qutuları sıra ilə düzülüb, səliqəli şəkildə. Hətta qapaqlı belə. Ona görə qapaqlı ki, təmizliyə daha çox riayət olunsun, iy-qoxu ətrafa yayılmasın. Biz nə edirik? Evdən çıxırıq, tullantı da əlimizdə, xeyli yol gəlirik, insafən, xeyli. Qutulara çatmağa bircə metr qalmış zibili bu qutuların ətrafına atırıq və elə sürətlə qayıdırıq ki, ya bizi bu qutulardan iy-qoxu vurur, ya da ki, kənardan görən olar ki, biz zibili qutunun içərisinə deyil, ətrafına atdıq.

Hələ, maşınla zibil atanlar da var, onları demirəm. Ay qardaş, bu maşının sahibi niyə zibil qutusunun pedalını sıxmalıdır ki? Kişinin oğlu yeməyib-içməyib özünə bir maşın alıb ki, bir zibildən ötrü maşından aşağı düşsün? Arvad evdən çıxanda əl çəkmir ki, sən canın, bu zibili də at. Kişi də evdən çıxdığına şükür elədiyi üçün zibili də götürür ki, aradakı məhribanlığa xələl gəlməsin.

İndi bu adam nə etməlidir ki? Bir dəfə maşına həyətdə minməli, bir dəfə də tullantı qutularının yanında enməli-minməlidir ki, nədir-nədir, zibil atıram? Adam heç qapını da açmır, pəncərədən tullayıb qutuların ətrafına, çıxıb gedir.

Uşaq gedir məktəbə, ya hazırlığa, ana deyir ki, ay bala, enəndə o zibili də at. Uşaq da istəməsə də, etməyə məcburdur, nə etsin. Anadır, sözümdən çıxmamaq kimi bir mədəniyyətə maliklik. Götürür zibili, ta yolundan qalıb dalana tərəf dönməyəcək ki... Oralarda bir ağacın-zadın altına atıb aradan elə əkilir ki, amandır, görən olar.

Elə olsun, bəzi evdar xanımlar, guya onlar uşağı havaya çıxaranda, marketə alış-verişə gedəndə zibili gətirib düz məişət tullantısı qutularının içərisinə atırlar? Niyə də atsınlar ki, əziyyət olmaz məgər? Elə uzaq məsafədən tullayırlar ki, amandır, birdən yaxına gedərik, üstümüzdə iy-qoxu hopar.

Beləliklə, bir də baxırsan ki, ilahi-pərvərdigara, tullantı qutularının ətrafında bir mənzərə var, gözlü olasan, görməyəsən, yox əşi, elə yaxşısı budur ki, kor olasan, görməyəsən. Onsuz da tullantılar da bəzi ərəzilərdə vaxtında götürülmədiyindən orada, necə deyirlər, aləm bir-birinə qarışıq.

Belə baxırsan-baxırsan, sonra yaxınlıqdakı skamyalardan birində əyləşib fikir eləməyə başlayırsan ki, nə olardı ki, bu mədəniyyət küləyi buralarda da əsərdi də. Axı bu küləklər şəhərinə necə olur ki, bir neçə növ küləyin biri bu mədəniyyət küləyini əsdirir bizə tərəf... Kaş ki əsdirərdi. Kaş ki... Bayırdan içəri daşdıqlarımızı necə səliqəli şəkildə aparırıqsa, evdən bayıra gəlməliyə də eyni qayda ilə gətirib bu qutuların içərisinə atdıq. Maraqlıdır ey, vallah, heç təsadüf etmişiniz ki, bir nəfər marketdən gələndə aldığı qutunu ağacın altına qoyub evə gedə və yaxud da blokun ağzında, maşının yanında unuda? Əsla görə bilməzsəniz. Bəs belə isə biz o aldığıqlarımızın atılmalı olan hissələrini nə üçün küçə-bacaya səpələyirik?

Gedib çatırıq qutuların yanına, bir addımımıza qayıb onun pedalını sıxıb zibili içəriyə atmırıq, yanına tullayıırıq. Maşından enməyin dərdindən maşının pəncərəsindən tullayıb qaçıırıq. Şəhərimizin gözəlliyinə, udduğumuz havaya bu qədər "diqqətlə" yanaşan adamlara nə deyəsən, nə arzula-yasan? Arzu etsən ki, zibili qutulara atsınlar, vallah ümidvar olaq ki, bu arzu heç vaxt reallaşmayacaq. Çünki...

Hə, düşündüm və tapdım. Biz belə insanlara yalnız o küləkdən arzulamalıyıq. Beləliklə, arzu edirəm ki, şəhərimizə güclü bir mədəniyyət küləyi əssin. Bu külək zibil atmağı bacarmayanların üzünə elə bir şillə vursun ki, bəlkə ayılıb, mədəni olmağı, nəyi hara və necə atmağın düzgün olduğunu dərk edələr. İnşallah ki, o külək yaxınlarda əsər...

Boy uzatma əməliyyatı sağlamlıq problemləri və ya estetik səbəblərlə ayaq uzunluğunu uzatmaq üçün edilən ortopedik cərrahi əməliyyatdır. Yalnız ayaqlara deyil, qollara da tətbiq oluna bilən əməliyyat, uzadılması planlaşdırılan sümüyün kəsilməsi və ayrılan uclar arasındakı boşluğun genişləndirilməsi üçün xarici və ya daxili fiksator istifadə edilərək həyata keçirilir.

mə qığırdqları bağlanan, boyu qısa olan hər kəsə tətbiq oluna bilər. Bununla belə, uzatma cərrahiyyəsi qoldakı qısalıq və deformasiyanı düzəltmək üçün də istifadə edilə bilər. Cırtıdanlıq və ya erkən yetkinlik yaşı olanlar kimi olduqca qısa boylu şəxslərin həm qollarını, həm də ayaqlarını uzatmaq üçün uğurla həyata keçirilə bilər.

Bu problemlə müalicə olunan bir çox xəstədə anadangəlmə qüsurlar, uşaqlıqda böyümə plitəsinin zədələnməsi və ya deformasiya olunmuş vəziyyətdə sümüklərin sağlamlığı nəticəsində meydana gələn ayaq uzunluğu bərabərsizliyi var. Ayaq uzunluqları fərqli olan bu xəstələrdə qısa ayağı uzatmaqla ayaq uzunluqları bərabərləşdirilə bilər. Ayağın qısalığına əlavə olaraq əlavə

Birinci mərhələdə kəsilmiş sümük daxil edilən cihazla çox yavaş ayrılır. Osteotomiya yerində yeni sümük böyüməsini təşviq edən sümük əmələ gəlməsinin bu ayrılması prosesi distraksiyon osteogeneza adlanır. Yeni sümük toxumasının davamlı böyüməsini təmin etmək üçün cihazdakı sancaqlar gündə dörd dəfə, hər tənzimləmə ilə ¼ millimetr, cəmi 1 millimetr uzadılır. Sümüyün ucları arasındakı boşluq açıldıqca, bədən istədiyi sümük uzunluğu əmələ gələcək boşluqda yeni toxuma istehsal etməyə davam edir. Mövcud ola biləcək travma nəticəsində sümüyün uyğunsuzluğu kimi hər hansı deformasiyaları düzəltmək üçün fiksasiya cihazlarına əlavə düzəlişlər edilə bilər. Bu mərhələdə xəstələr qoltuqaltı-

Xəstələr sağlamlıqni sürətləndirmək üçün balanslı qidalanmalı və kalsium preparatları qəbul etməlidirlər.

Boy uzatma əməliyyatı nə qədər vaxt aparır?

Uzatma üçün cərrahi əməliyyat təxminən 1,5-2 saat çəkir. Xəstə adətən 2 gündən sonra heç bir ağrılaşma inkişaf etmədikdə xəstəxanadan buraxıla bilər. Sağalma prosesinin tamamlanması və fiksasiya cihazlarının çıxarılması üçün tələb olunan müddət istifadə edilən texnikaya və xəstənin yaşına görə dəyişir. Məsələn, sümükdaxili aparatlarla 5 sm uzatma üçün tələb olunan vaxt böyükklərdə təxminən 4-6 aydır.

Yeni trend: BOY UZATMA ƏMƏLİYYATI

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Hər gün az miqdarda genişlənən boşluqdakı sümük uzandıqca, açılan sahədə yeni sümük istehsalı meydana gəlir. Boy artımı bədən öz sümüyü, onu əhatə edən və dəstəkləyən yumşaq toxumalar, bağlar, qan damarları və sinirləri, həmçinin orqanizmin yeni sümük əmələ gətirmə qabiliyyəti ilə əldə edilir. Bədən başqa yerindən sümük götürməyə ehtiyac yoxdur.

Boy uzatma cərrahiyyəsi böyümə plitələri bağlı olan şəxslərin qol və ayaqlarında sümükləri uzatmaq üçün adətən müalicəvi, bəzən də estetik səbəblərlə həyata keçirilən ortopedik əməliyyatdır. Uzun müddət ərzində hər gün sümüyünün cərrahi yolla kəsilməsi və kəsilmiş sümük parçalarının bir-birindən təxminən 1 millimetr ayrılması ilə uzanma aparılır. Beləliklə, açılmış boşluqda yeni sümük toxuması əmələ gəlir və sümük uzanmasına nail olur. Sümükləri bir-birindən uzaqlaşdıraraq yeni sümük əmələ gəlməsinin təmin edilməsinə distraksiyon osteogeneza deyilir.

Uzatmanın 8 sm-ə qədər olması planlaşdırılırsa, əməliyyat yalnız bud sümüyü və ya tibia üzərində edilə bilər. Əgər 10 sm-dən çox uzanmaq istəsəniz, hər iki sümüyü uzatmaq lazımdır. Uzatma proseduru yalnız sümüklərdə aparılır.

Əzələlər, bağlar, sinirlər, damarlar və digər yumşaq toxumalar sümüklərə bağlandıqından və proses tədricən aparıldığı üçün onlar avtomatik olaraq uzanmağa uyğunlaşır. Bu məqsədlə müvafiq nəhiyyəyə fizioterapiya tətbiq edilərək proses asanlaşdırılır. Uşaqlarda aparılacaqsa, qısalığın hesablanmış miqdarına uyğun olaraq edilecək əməliyyatların sayı müəyyən edilir. Daha çox hesablanmış qısalığı olan uşaqlarda prosedur 10 yaşından əvvəl və sonra iki mərhələdə planlaşdırılır.

Boy uzatma əməliyyatı niyə edilir?

Genetik mənşəli və ya uşaqlıq dövründə irsi olan müxtəlif xəstəliklər boy qısalığına səbəb ola bilər.

Boy qısalığına səbəb olan hallar:

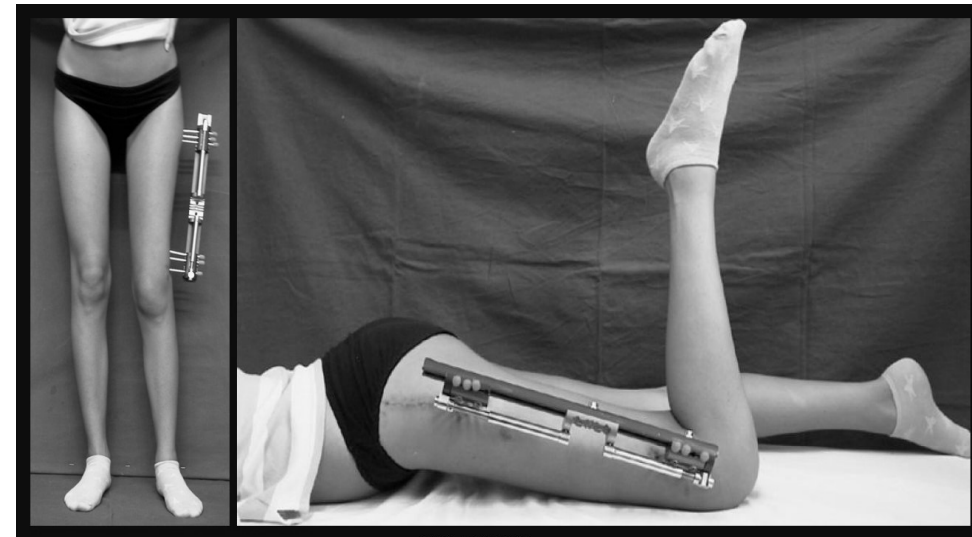
Sümüklərə təsir edən bəzi genetik mənşəli xəstəliklər:

Cəmiyyətdə cırtıdanlıq olaraq bilinən axondroplaziya genetik mənşəlidir və boy qısalığının ən çox rast gəlinən səbəbidir. Dərmanla müalicə etmək mümkün deyil və qısa boylu olmağın yeganə həlli boy uzatma əməliyyatıdır.

•Böyüməyə təsir edən bəzi uşaqlıq xəstəlikləri •Qidalanma pozğunluqları Hormonal pozğunluqlar

•Uşaqlıqda yaşanan bəzi böyrək xəstəlikləri

Boy uzatma əməliyyatı ən çox cırtıdanlıq hallarında edilir. Ancaq yuxarıda sadalanan səbəblərdən və ya digər səbəblərdən böyü-

deformasiya varsa, uzatma əməliyyatı zamanı müalicə olunur. Çox inkişaf etmiş ayaq əyrilikləri, müvəffəqiyyətsiz müalicə olunan sümük qırıqları, osteomyelit, sümük iltihabı və estetik səbəblərdən qısa boy səbəbiylə ciddi psixoloji sıxıntı yaşayan şəxslərdə də sümük uzatma əməliyyatı edilə bilər.

Boy uzatma əməliyyatının növləri hansılardır?

İstifadə olunan cihazlara uyğun olaraq tədricən uzatma üsulları:

- Xarici fiksasiya (İlizarov texnikası)
- Daxili fiksasiya (Motorlu dırnaq)
- Birləşdirilmiş texnikanı 3 qrupa bölmək olar.

İlizarov texnikası olaraq da adlandırılan və kənardan ayağa tətbiq edilən xarici fiksatorlar uzun müddətdir ki, əza uzatma əməliyyatlarında istifadə olunur. Bununla belə, bu cihazlar indi bədənə daxil edilən yerləşdirilən və kənardan idarə oluna bilən daxili fiksatorlarla əvəz edilmişdir. Daxili fiksatorlar kiçik bir kəsiklə bədənə daxil edilərək yerləşdirilir və daha yaxşı kosmetik nəticələr verir. Çünki xarici cihazlarla ayaqlarda qalan çapıq edilən uzatma miqdarına bərabər olur. Birləşdirilmiş texnikada həm daxili, həm də xarici fiksatorlardan istifadə olunur.

Boy uzatma əməliyyatı necə aparılır?

Boy uzatma əməliyyatı bu sahədə təcrübəli ortoped mütəxəssis tərəfindən ümumi anesteziya altında aparılır. İstəyən yetkin xəstələr üçün prosedur epidural anesteziya ilə də həyata keçirilə bilər ki, xəstələr istəsələr əməliyyat zamanı oyaq ola bilərlər. Prosedura uzadılacaq sümüyü çarpaz şəkildə yarıya qədər kəsməklə başlayılır. Bu kəsmə prosesi osteotomiya adlanır. Eksizyondan sonra ayaq bir və ya bir neçə müxtəlif xarici və/və ya daxili fiksasiya qurğusundan istifadə etməklə stabilizasiya edilir. Müalicə iki mərhələdən ibarətdir.

ların köməyi ilə yeriməyi öyrənirlər.

Müalicənin ikinci mərhələsində sümük sərtləşir və sağalır. Konsolidasiya mərhələsi adlanan bu mərhələdə xəstə tədricən təsirlənmiş əzaya daha çox çəki verə və qoltuq dəyənəyi olmadan yeriməyə başlaya bilər. Yeni sümük toxumasının tamamilə sağaldığı düşünülürsə, yaranın yoxlanılması üçün rentgen şüaları çekildikdən sonra fiksasiya cihazı çıxarılır. Xəstə artıq ayaqlarını normal şəkildə işlədə və gündəlik həyatına qayıda bilər. Bu mərhələ başa çatdıqdan sonra meydana gələn yeni sümük toxuması bədənəki hər hansı digər sümük kimi güclüdür.

Əməliyyatdan sonra xəstəxanada qalma müddəti orta hesabla iki gündür. Prosedura böyük kəsiklər və ya sümük transplantasiyası tələb olunmur. Ümumiyyətlə, əməliyyatdan əvvəl ağrı problemi olmayan xəstələr əməliyyat və ya bərpa prosesi ilə bağlı əhəmiyyətli ağrıları bildirmirlər. Ümumiyyətlə, ətraf uzatma əməliyyatları yüksək müvəffəqiyyət nisbətinə malikdir, təxminən 95%. Cərrahi çapıq adətən minimaldır; çünki əksər prosedurlarda yalnız kiçik kəsiklər kifayətdir.

Boyların uzadılması əməliyyatının bərpa müddəti nə qədərdir?

Boy uzatma əməliyyatının bərpa müddəti xəstədən xəstəyə dəyişir. Müalicənin ikinci mərhələsi, konsolidasiya prosesi bəzən xüsusilə böyükklərdə çox uzun bir müddətə əhatə edə bilər. Ümumi bir qayda olaraq, uşaqlar yetkin xəstələrdən iki dəfə tez sağalır. Məsələn, arzu olunan hədəf 4 santimetr yeni sümük böyüməsidirsə, bir uşağın immobilizasiya cihazından yalnız üç ay istifadə etməsi lazım ola bilər, böyükklər isə bu prosesi 6 ayda tamamlamalıdır.

Bərpa zamanı fiziki müalicə xəstənin oynaqlarının çevik saxlanması və əzələ gücünün qorunmasında mühüm rol oynayır.

Boy uzatma cərrahiyyəsi qiymətləri 2024

Genetik, hormonal və ya ətraf mühit faktorlarının səbəb olduğu qısa boyun müalicəsi üçün edilən boy artırma əməliyyatının qiymətləri əməliyyatın özü qədər maraqlı mövzudur. Boy uzatma əməliyyatı fərdi olaraq həyata keçirildiyi üçün qiymətlər adama adama dəyişə bilər. Ona görə də boy uzatma əməliyyatlarının qiymətləri ilə bağlı sabit bir rəqəm vermək mümkün deyil. Boy uzatma əməliyyatı üçün qiymət təklifi əldə etmək üçün mütəxəssis həkimlərə müraciət edib proses haqqında ətraflı məlumat ala bilərsiniz.

Boy artımı ilə bağlı tez-tez verilən suallar

Boy uzatma məşqləri nələrdir?

Boy artırma məşqləri boyun uzunluğunu artırmaq üçün istifadə edilə bilən üsullardan biridir. Hündürlüyü artıran məşqlərdən bəziləri bunlardır:

- Dartınma hərəkətləri: Bu məqsədlə yoqa və pilates kimi məşqlər edilə bilər. Dartma məşqləri əzələləri və bağları uzadır, sümüklərə daha çox hərəkət etməyə imkan verir. Bədənə elastikliyini artırmaq və duruşu düzəltmək üçün vacibdir.
- Üzgüçülük: Daimi üzgüçülük bədənə çevik saxlayır və duruşu yaxşılaşdırmaqla onurğanın düz olmasına kömək edə bilər.

GENETİK AMİLLƏR BOY UZANMASINA TƏSİR EDİR?

Boy artımına genetik faktorlar təsir edir. Yetkinlərin boyunun təxminən 80%-i genetik faktorlarla müəyyən edilir. Bu amillər böyümə hormonu istehsalına və sümüklərin yetişmə sürətinə təsir göstərir.

BOY ARTIMINI DƏSTƏKLƏYƏN QIDALAR HANSILARDIR?

Boy artımını dəstəkləyən qidalar sümüklərin sağlam böyüməsini və inkişafını təmin edir. Bu qidalar kalsium, zülal, D vitamini, fosfor, sink və maqneziumla zəngindir. Bunlar; süd və süd məhsulları, yaşıl yarpaqlı tərəvəzlər, ət, balıq, toyuq, yumurta, paxlalar və qoz-fındıq.

HANSI YAŞDA BOY UZATMA DAHA EFEKTLİDİR?

Yetkinlik dövründə boy artımı daha təsiri ola bilər. Ancaq xüsusilə 21 yaşından sonra boy uzatma əməliyyatının təsiri olduğu yaş hesab edilir. Bununla belə, boy uzatma əməliyyatı ilə yetkinlik dövründən kənarda da boy artımı əldə edilə bilər. Boy uzatma əməliyyatı sümüklərin sındırıldıqdan sonra tədricən uzadılması prosesidir.

Ayşən Vəli

Müasir Müsavat Partiyasının sədri Hafiz Hacıyevin SİA-ya müsahibəsini təqdim edirik:

- Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh mətni üzərində razılaşmanın əldə edilməsi açıqlandıqdan sonra şərti sərhəddə erməni təxribatı dayanmır. Sizcə, nə baş verir?

- Çalışır ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında yenidən qarşıdurmanı gücləndirsinlər. Müəyyən güc sahibi olan dövlətlər istəmir ki, Qafqazda sabitlik olsun. Bu baxımdan da, bütün vasitələrlə çalışır ki, Paşinyanı yenidən müharibəyə cəlb etsinlər, onu hakimiyyətdən devirsinlər. Paşinyanın seçdiyi yol qərbmeyilli yoldur. Stabilitiyi pozmaqdan ötrü sərhəddə toqquşma yaratmağa başlayırlar. Heç bir şey edə bilməyəcəklər. Cənab Prezidentin bu sahədə apardığı uğurlu iş, Qarabağın işğaldan azad edilməsi, bunlar bir daha onlara ikinci zərbə ola bilər. Əgər onlar başını qaldırsa, cənab Prezidentin "Dəmir yumruğu"u onların başına çox pis enəcək. Bu məsələləri onlar da nəzərə alırlar. Paşinyan Türkiyə ilə məsələləri yoluna qoyur, danışıqlar aparılır. Bu baxımdan qorxu görmürəm. Amma erməni xalqı hiyləgərdir. Biz onların arasında böyümüşük. Onlara inanmaq olmaz. Deyir "erməni itinə yoldaş oldun, çomağı yerə qoyma". Bu baxımdan narahatlıq görmürəm. Sülh müqaviləsi nə qədər tez imzalarsa, Azərbaycana, Ermənistana xeyirdir. Biz də qonşu dövlətik. Nə onlar Ermənistandan köçüb gedən deyil, nə də biz. Ona görə də, cənab Prezidentin bu sahədə apardığı uğurlu siyasəti axıra qədər davam etdirmək üçün biz ideoloji baxımdan güclü dəstək verməliyik. Hər yerdə deyirik ki, o günlər tarixin arxivində qaldı. Qarabağ işğalçılardan azad edilib, bir hissəsi burada tutulub, məhkəmələri gedir. Digər məsələlərdə də Ermənistanın bugünkü rəhbərliyi

Ermənistan təxribatçı əməllərinə niyə son qoymur?

bizim xeyrimizə addım atmaq istəyir. Biz hər halda uğur qazanmışıq, sona qədər də qazanacağıq. Lakin çalışmalıyıq ki, sabitliyi hərtərəfli qoruyub saxlayaq. Bu olsa, bütün məsələlər həll olunur. Müəyyən qüvvələr var ki, çalışırlar, öz maraqları üçün bundan istifadə etsinlər, Azərbaycanda vəziyyəti gərginləşdirsinlər, daxili toqquşmalara yol açsınlar. Biz bunun qarşısını almalıyıq. Bu baxımdan ideoloji, siyasi cəhətdən işlərimiz çoxdur. Millətimizi başa salmalıyıq ki, artıq torpaqlarımız işğalçılardan azad edilib. Bu günlərdə biz Xankəndində, Şuşada, Laçında, Xocalıda olduq. Artıq böyük quruculuq işləri gedir. Hər halda bəzi dövlətlər istəyirlər ki, Azərbaycan Ermənistanla yenidən müharibəyə başlasın. İnanmıram ki, Ermənistanın bugünkü rəhbərliyi buna getsin.

- Tərəflərin sülh razılaşmasını kənara qoyub yeni müharibəyə başlamaq riski var?

- Mən görmürəm. Ermənistanın o cəsarəti ola bilməz. Ona görə ki, Ermənistan öz gücünü görür. Gördü ki, Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsində onların başına nə oyunlar açdı. İkincisi isə Ermənistan nəyin uğrunda mübarizə aparacaq? Biz öz torpaqlarımız uğrunda mübarizə aparırıdık. Erməniləri torpaqlarından çıxarmırdıq. Düzdür, o torpaqlar da bizimdir. Paşinyan bu yaxınlarda özü də dedi ki, biz Azərbaycan torpaqlarında bu dövləti qurmuşuq. Onlar riskə gedə bilməzlər. Amma onları vadar edən qüvvələr var. Fransa, Hindistan, Yunanıstan, Rusiya da Ermənistanı yenidən silahlandırır. Hər halda bugünkü rəhbərlik risk edib ona gedə bilməz. Heç bir şeyə də nail ola bilməyəcəklər.

- Yeni müharibə ilə Ermənistan nəyə nail olmaq istəyir?

- Çox qətiyyətlə deyirəm ki, onlar yeni müharibə edə bilməzlər. Mən erməni dilində bilirəm, bütün günü onların saytlarını izləyirəm. Onların xalqında da bu fikir yoxdur. Bu fikri yayanlar separatçı qüvvələrdir. Həmin qüvvələr çalışırlar ki, ancaq Paşinyanı devir-

sinlər. Özləri də qəbul edirlər ki, Qarabağ Azərbaycanındır. Nəyin uğrunda mübarizə aparacaqlar, özləri də müəyyənləşdirə bilmirlər. Onlar çalışırlar ki, Azərbaycana təzyiq göstərmək üçün Ermənistanda hakimiyyəti dəyişsinlər. Köçəryanlar gəlsə, biz, əlbəttə ki, hazır olmalıyıq. Biz buna imkan verməyəcəyik. Hal-hazırda sülh müqaviləsinin imzalanması üçün danışıqlar gedir. Cənab Prezident bu barədə qəti fikrini bildirib. Top artıq Ermənistan tərəfindədir. Ermənilər olmayan papaqlarını qarşılarına qoyub fikirləşsə ki, o gücləri var ki, Azərbaycanla yenidən müharibə etsinlər. Mümkün deyil. Azərbaycan regionda ən güclü dövlətdir. Daxili və xarici düşmənlər sevinir ki, sülh müqaviləsi bağlanmayacaq, qarışıqlıq yaranacaq. Ona görə də, ermənilər də, daxildəki qüvvələr də bilməlidir ki, onların dədələri ölüb. Azərbaycanın dövlət başçısı da, xalqı da o kişilərdən deyil. Dövlət başçımızın bir sözü var, o sözü də sona qədər icra edən adamdır.

- Əsas diqqət Zəngəzur dəhlizinin açılmasına yönəlib. Təəssüflər olsun ki, hələ bu məsələ qalıb. Dəhlizin açılmasına mane olan səbəblər nədir?

- Biz tələsməməliyik. Əlbəttə ki, dəhliz açılmalıdır. Bu dəhlizin açılmasında digər dövlətlərin də çox böyük marağı var. İqtisadi cəhətdən çox gəlirli layihə ola bilər. Tələsməməliyik. Məsələ tam yetişməmiş onun üzərinə getməməliyik. İstəyirlər ki, bizi müharibəyə bu yolla cəlb etsinlər. Biz də gerek hər şeyi fikirləşək. Mən həmişə müsahibələrimdə demişəm ki, tələsməməliyik. Cənab Prezident nəyi necə etmək və nə zaman etmək lazım olduğunu çox gözəl bilir. Torpaqlarımızı işğaldan azad etmişik, quruculuq işləri gedir. Səfərlərimiz oldu, gördük ki, nələr baş verir. Biz bunları başa çatdırmalıyıq. Zaman gələndə o da öz-özünə həll olunacaq. Paşinyan da istəyir ki, o yol açsın. Şərtlər var. Mən bildiyimə görə, cənab Prezident zamanı gələndə öz qəti fikrini bildirəcək. Tələsməyə ehtiyac yoxdur.

- Almaniya prezidentinin ölkəmizə səfəri oldu. Bu səfər fonunda ikitərəfli

əməkdaşlığı necə dəyərləndirmək olar?

- Almaniya prezidenti ilk dəfə Ermənistana səfər etdi. Orada da, görünür, "saqqızını oğurladılar". Qarabağın olmayan, yalançı bayrağını yaydılar. Sonra da bizim Xarici İşlər Nazirliyimiz bəyanatlar verdi. Onlar da bizdən üzr istədilər. Amma Almaniya-Azərbaycan münasibətləri həmişə çox sağlam inkişaf edib. Bu dəfə də cənab Prezidentin brifinqdə çıxışında bir daha məlum oldu ki, Azərbaycan o dövlət deyil. Azərbaycan öz sözünü deyən, müstəqil siyasət yürüdən dövlətdir. Əlbəttə ki, Almaniya böyük dövlətdir. Çalışmalıyıq ki, Almaniya ilə bugünkü əlaqələri qoruyub saxlayaq. Amma buna mane olan Almaniyanın ətrafında olan digər dövlətlər var. Onlar çalışırlar ki, Almaniya-Azərbaycan münasibətlərində zədə olsun. Düşünürəm ki, cənab Prezidentimiz yüksək səviyyədə görüşlər keçirdi. Görüşdə hər şey bəlli oldu. Müəyyən müqavilələr imzalanıb. Gələcəkdə də bunların hamısı öz yerinə düşəcək. Bütün bunların hamısının üstündə sabitlik dayanır. Azərbaycandakı sabitliyi qoruya bilsək, bizə heç bir dövlətin gücü çata bilməz. Nə olsa da, qurd ağacı içindən yeyər.

Cənab Prezident həmişə Qərb, Avropa dövlətləri ilə yaxşı münasibətlərin qurulmasının tərəfdarı olub. Münasibətləri pozmaq istəyən dövlətləri də öz yerində otuzdurmuşuq. Fransanın münasibətinə görə yalvaran deyilik. Almaniya prezidenti də çox yüksək fikirdə oldu. Düşünürəm ki, bu ardıcılıqla da davam etməlidir. Almaniya ilə əlaqələrimizi daha da gücləndirməliyik. Bizim də xaricdə olan diasporlarımız, səfirlərimiz bu işə ciddi fikir verməlidirlər. Erməni diasporları fəallıq edirsə, nümunə götürsünlər, başları öz işlərinə qarışmasın. Cənab Prezident bu qədər işlər görür. Bu işləri təbliğ etsinlər. Cənab Prezident hər şeyi nəzarətdə saxlamağı bacaran böyük siyasətçi, dövlət başçısıdır. Əminəm ki, biz yüksələn xətt üzrə gedəcəyik.

Söylü Ağazadə

““Böyük Qayıdış” prosesi davam edir”

““Hazırda “Böyük Qayıdış” proqramı çərçivəsində Böyük Köç prosesi davam edir”. Bunu SİA-ya Milli Məclisin deputatı Tural Gəncəliyev deyib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan torpaqlarını azad etdikdən sonra dövlətimiz bütün gücünü və enerjisini məhz torpaqlarımızın bərpasına, infrastruktur xətlərinin layihələrinin tez bir zamanda ərsəyə gəlməsinə və vətəndaşların geri dönüşünə sərf edib: “Bu gün artıq 12 min nəfərdən çox keçmiş məcburi köçkün Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgəsində məskunlaşıb, geri dönüb. Ancaq ümumilikdə orada işləyən, fəallıyyət göstərən insanları nəzərə alsaq, bölgədə artıq çoxsaylı insan yaşayır və çalışır.”

Bu da bir daha təsdiq edir ki, “Böyük Qayıdış” prosesi davam edir və nəzərə alsaq ki, Azərbaycan dövləti bu işi təkbaşına, öz resursları hesabına həyata keçirir. Bu, olduqca təqdirəlayiq haldır ki, bu işlər dünya təcrübəsinə, müharibədən çıxmış ölkələrin təcrübəsinə nəzər salsaq, görürük ki, bu proses bizdə olduqca intensiv şəkildə

davam edir. Lakin qarşıda bizi təhdidlər, çağırışlar və risklər də mövcuddur. Bilirsiniz ki, mina terroru təhlükəsi hələ də var. Son aldığımız məlumata görə, Ağdamda və digər regionlarımızda hər gün demək olar ki, mina partlayışları, mina insidentləri baş verir. Artıq 2020-ci ildən bəri – son beş il ərzində 400 nəfərə yaxın Azərbaycan vətəndaşı mina terrorunun qurbanı olub. Ancaq bütün bunlar bizi “Böyük Qayıdış” proqramına köklənməkdən və bu prosese sadıqlığımızdan bir an belə çəkəndirə bilməz. Təbii ki, bizim düşmənlərimiz – Ermənistanda heç vaxt istəmir ki, “Böyük Qayıdış” bu cür sürətlə və intensiv şəkildə həyata keçsin. Onlar məhz bu səbəbdən mina terrorunu və digər münasibətlərin neqativ irsi və mirasını bölgədə qoyub gediblər ki, bizim vətəndaşlarımız çətinliklərlə qarşılaşsınlar. Ancaq bütün bu təhdidlərə, çağırışlara baxmayaraq biz geri dönmürük, torpaqlarımız dirçəlir. Təkcə bu gün Qarabağın iki böyük şəhəri olan Şuşa və Xankəndidə gedən prosesləri izləyəndə adamın ürəyi açılır. Şuşada hər gün yeni açılan muzeylər, məktəblər, xəstəxanalar, keçirilən tədbirlər; Xankəndidə açılan tikiliş fabriki, Qarabağ Universitetində 1000-dən çox tələbənin təhsil alması; daha sonra

Laçın şəhərinin – məsələn, Avropanın, dünyanın ən füsunkar, əsrarəngiz şəhərlərindən birinə çevrilməsi, təbiətin gözəlliyi ilə dövlətimizin bərpa işləri nəticəsində qazandığı gözəlliklər – bütün bunlar göz oxşayır”.

Gəncəliyev vurğulayıb ki, digər regionlar da bu şəkildə inkişaf edir, qurulur, bərpa olunur: “Təkcə insanların evləri deyil, xəstəxanalar, binalar, tikiliş fabrikləri, müəssisələr və digər məşğulluq yerləri açılır. Bütün bunlar, təbii ki, ölkəmizin gücünün göstəricisidir. Bu gün demək olar ki, Azərbaycan bu işlərlə dünya təcrübəsində və siyasətində

nümunə yaradır. Mən ümidvaram ki, Azərbaycan təcrübəsini müxtəlif regionlarda, fərqli xalqlar öyrənəcək və bu nümunəni öz təcrübələrinə, öz həyatlarına tətbiq edəcəklər. Çünki həqiqətən də, son dünya tarixində belə uğurlu bir inkişaf tarixi demək olar ki, olmamışdır. Biz həm 44 günə torpaqlarımızı işğaldan azad etdik, həm də son beş il ərzində möhtəşəm işlər görüldü. Bunu qeyd etmək, bunu görmək, öyrənmək üçün hələ tarix çox müvəffəqiyyətli şəkildə bu məsələləri qeyd edəcək”.

Banuçiçək Hüseynli

Yaxın tariximizin Ağdaban qətliamı

Ötən əsrin son illərində erməni təcavüzkar siyasətinin məntiqi olaraq məlum tarixi torpaqlarımız işğal olundu. Statistik rəqəmlərdə qeyd olunduğu kimi, təcavüz nəticəsində 20 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilib, 100 min nəfər yaralanıb, 50 mindən çox adam əlil olub.

Bu rəqəmlərdən aydın olur ki, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri vəhşilik, vandallıqdır. Azyaşlıya qıyan, onu yetim qoyan, insanları şikəst, kor edən, əlil edən, bir ailənin faciəsinin müəllifi olan bir "xalq"ı öz adı ilə çağırmalıyıq. Əgər Ermənistan işğal etdiyi ərazilərdə (işğal dövründə) 900-ə yaxın yaşayış məntəqəsi, 2389 sənaye və kənd təsərrüfatı obyekti, 131 minə yaxın ev, 1025 məktəb, 798 səhiyyə obyekti, eləcə də 927 kitabxana, 100-dən artıq arxeoloji abidə, həmçinin 454 tarixi abidə və muzey, 40 mindən artıq muzey eksponatı erməni təcavüzünün qurbanı olubsa, buna vəhşi, təcavüzkar "xalq"ın vandallığından başqa ad vermək olmaz.

Əlbəttə ki, terrorçunun milliyyəti və sərhədi yoxdur. Ermənistan dövlətinin və erməni diasporasının maliyyə və təşkilatı yardımı ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən erməni terrorçu təşkilatlarının Azərbaycana qarşı apardıqları terrorçuluğun törətdiyi əməllərin qanlı izləri bizlərə yaxşı tanışdır. Ermənistanın insan tələfatına nail olmaq məqsədi həyata keçirdiyi terror aktları nəticəsində minlərlə günahsız insan həlak olmuşdur. Tarix boyu özge torpaqlarına göz dikən və terrorçu əməlləri ilə qınağa çevrilən ermənilər günahsız insanların ölümünə səbəb olublar. Ərazisi, mədəniyyəti, mətbəxi, tarixi olmayan ermənilər tarixi, irsi, mədəniyyəti ilə dünyanın marağında olan bir dövlətə Azərbaycanla qonşudurlar. Müasir dünyamız 200 il ilə müqayisədə ciddi şəkildə dəyişmiş olsa da təsəffüflər olsun ki, erməni cildi dəyişməyib. Ermənilərin hər bir hərəkəti, ümumilikdə siyasəti məkrliidir. Mülki əhalinin, xüsusilə qadınların və uşaqların, ahılların Ermənistan hərbi qüvvələrinin hədəfinə çevrilməsi onların tarixi kimliyinə söykənir. Vətən müharibəsinə qədər, eləcə də, həmin zamanda erməni terrorçuların törətdikləri əməllər dünyanın gözü qarşısında baş verib.

Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü nəticəsində, insan hüquqları kobudcasına pozulub, etnik təmizləmə siyasəti və terror aktları günahsız azərbaycanlının həyatına son qoyulub.

Ermənistanın qanunsuz, beynəlxalq konvensiyalara ziddir əməllərindən, xalqımıza qarşı törətdikləri qətliam, soyqırımı və faciələrdən yazarkən böyük bir xalqın kiçik bir "dövlət"in terrorizminə, vandallığına məruz qaldığını görürük. Yaşadığımız acı nəticələr xalqımızın tarixinin müxtəlif dövrlərində 200 ilə qədər olan tarixində silinməz izlər saldığı hər kəsə yaxşı bellidir.

KÜTLƏVİ QIRĞINLARLA MÜŞAYİT OLUNAN DEPORTASIYALAR

Yaxın tarixi keçmişimə nəzər salsaq görürük ki, bir-birinin ardınca Xocalı soyqırımını, 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı günlərini, Başlıbel faciəsini xatırlayıb ermənilərin xalqımızın başına açdıqları bu və digər oyunların insanlarımızı nə qədər acılar və ağrılar yaşatdığının bir daha şahidi olduq. Hadisələri gediş göstərir ki, təkrarlanan bu hadisələr ermənilərin "Böyük Ermənistan" yaratmaq isteklərini reallaşdırmaq, özge torpağı üzərində "ərazisini" genişləndirmək niyyəti daşıyır. Tarixin müxtəlif dövrlərində torpaq itkilərinə, fəlakət və böyük dağıntılara məruz qalan Azərbaycana sarsıdıcı zərbələr vurmaqda davam ediblər. Tarixdən məlumdur ki, 1813-cü il Gülüstən və 1828-ci il Türkmənçay müqavilələri bağlanıldıqdan

sonra ermənilər kütləvi surətdə Azərbaycan ərazilərinə yerləşdiriliblər. Bu siyasət uzun illəri əhatə etmiş və ermənilər Azərbaycan torpaqları hesabına öz coğrafi ərazilərini kifayət qədər genişləndirə bilmişlər. Ötən əsrdə 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlılar Ermənistandan çıxarıldı, daha sonra isə 1988-ci ildə kütləvi qırğınlarla müşayiət olunan deportasiyaya məruz qaldılar. Təbii ki, doğma el-obasından qovulan azərbaycanlılar həm insan, həm də böyük maddi itkilərə məruz qalmış oldular.

KƏLBƏCƏRİN AĞDABAN SƏHİFƏSİ

Qarabağ savaşının ən dəhşətli faciələrindən biri olan Ağdaban soyqırımından 33 il ötür. 1992-ci ilin aprel ayının 8-də baş verən Ağdaban soyqırımı tarixdə bəşəriyyətə qarşı törədilmiş ən böyük cinayətlərdən biridir. Azərbaycanın gözəl guşəsi Qarabağın qala qapısı Kəlbəcəri ələ keçirmək üçün erməni separatçılarının Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi dəhşətli soyqırımıdır. Xocalı faciəsində bir gecənin içində bir şəhər yer üzündən silindi kimi, Ağdaban soyqırımı zamanı da bütöv bir kənd tamamilə yandırılmış, yüzlərlə dinc sakinə qeyri-insani işgəncələr verilmiş və yurdundan didərgin salınmışdır. Faciə baş verən zaman səhərə yaxın erməni quldurları Ağdaban yalında keşik çəkən 3 nəfəri qətlə yetiriblər. Onlar kəndin üst yanındakı bənd-bərələrə dolub, şəhər saat 6-da silahlarla nəriltili qoparmağa başlayıblar. Qəfil yuxudan oyanan kənd camaatı özünü itirib. Erməni qərətçiləri planlı surətdə hərəkət ediblər. Belə bir vəziyyətdə aprelin 8-də Ağdərə rayonunun Capar kəndi istiqamətindən Dədə Şəmşirin kəndi Çayqovuşan və Ağdaban kəndlərinə erməni quzğunları hücum ediblər. Erməni quldurları tərəfindən kənd sakinləri amansızcasına öldürülüb, kənd evlərinin əksəriyyəti yandırılıb və qarət edilib. Aşiq Şəmşirin evi və zəngin arxivinə od vurularaq, külə döndərilib. Ağdaban faciəsi Kəlbəcərin ən kədərli, sözlə ifadəsi çətin olan səhifəsidir.

7 NƏFƏR QADIN DİRİ-DİRİ ODDA YANDIRILDI

Faciə zamanı 130 evdən ibarət Ağdaban kəndi tamamilə erməni separatçıları tərəfindən yandırılmış, kəndin 779 nəfər dinc sakininə qeyri-insani işgəncələr verilmişdir. 67 nəfər qətlə yetirilmiş, 8 nəfər 90-100 yaşlı qoca, 2 nəfər azyaşlı uşaq, 7 nəfər qadın

diri-diri odda yandırılmış, 2 nəfər itkin düşmüş, 12 nəfərə ağır bədən xəsarəti yetirilmişdir.

İstər hərbi qanunlarına, istərsə də bütün dünyada qəbul olunmuş insan hüquq və azadlıqlarına dair konvensiyalara sığmayan faciəyə "imza atan" erməni qəsbkarları qırğın zamanı Kəlbəcər rayonunun bu dilbər guşəsində, eyni zamanda, bütün tarixi abidələri, qaynaqları da məhv ediblər. Ağdaban qırğınının səhəri günü - aprel ayının 9-da camaat hər yerdən gəlib rayon mərkəzinə toplaşmış. Xalqın iradəsi ilə "Kəlbəcərin müdafiəsi üçün fəvqəladə yardım komitəsi" yaradılıb. Komitə, qısa müddət ərzində, böyük tədbirlər həyata keçirib. Orduya kömək xeyli artırılıb. Əhalidə müdafiə olunacağına ümid yaranıb. Ermənistan Respublikası "Hərbi münəqişələr zamanı mədəni sərvətlərin qorunması haqqında" Haaqa Konvensiyasının və "Mədəni Sərvətlərin qeyri-qanuni dövriyyəsi haqqında" Paris Konvensiyasının müddəalarını kobudcasına pozaraq, Azərbaycanın mədəni sərvətlərini talamışdır.

KƏLBƏCƏRƏ HÜCUM AĞDABANDAN BAŞLAYIB

1993-cü il mart ayının 27-də erməni fitnəkarları yenə də Kəlbəcəre hücumu Ağdabandan başlayıb. Ermənilər Ağdaban kəndinə hücum edib və onu ikinci dəfə viran ediblər. Bu gün şəhid kənd və şəhərlərin, faciə, soyqırımı qurbanları olanların qisası alındı. Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasətini davam etdirməsinə baxmayaraq, Ali Baş Komandanın siyasi iradəsi, dövlətimizin gücü. rəşadətli ordumuzun dönməzliyi həsrətlə yolumuzu gözləyən tarixi torpaqlarımıza yol açdı. İşğal altında olan şəhər, kənd və qəsəbələrımız Azərbaycan ordusu tərəfindən azad olundu. 2020-ci ilin sentyabrın 27-də Ermənistan ordusunun təxribatlarına qarşı Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə başlayan genişmiqyaslı Vətən müharibəsi qələbəmizlə sona çatdı. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan Ermənistan məğlub edildi.

Ermənistan ötən əsrin 90-cı illərində olduğu kimi, Vətən müharibəsində də törətdikləri terrorçuluq əməllərinin şahidi olduq. Ən dəhşətli gecə yatmış insanlara qarşı belə cinayətin törədilməsi zamanımızın qaniçənliyidir, bu insanlar yer üzünün lənətlənmişləridir. Vətən müharibəsində erməni-

lərin cəbhə zonasından kənarda yerləşən, Azərbaycan Respublikasının ikinci böyük şəhəri olan Gəncənin mərkəzi hissəsində yerləşən çoxmənzilli yaşayış binalarını raket atəşinə tutması onların çirkin niyyətlərini göz önündə canlandırdı. Uşaq, qoca terrora məruz qaldı. Elə Bərdə də yaşanan hadisələr ermənilərin faşist əməllərini təsdiqlədi.

"XXI ƏSRİN ƏLAMƏTLƏRİ HƏR BİR ÖLKƏ ÜÇÜN ƏSAS OLMALIDIR"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, "Ermənistanda başa düşməlidirlər ki, biz artıq orta əsrlərdə yox, XXI əsrdə yaşayırıq və XXI əsrin əlamətləri hər bir ölkə üçün əsas olmalıdır". Dövlət başçısı onu da qeyd etmişdir ki, biz istəyirik ki, beynəlxalq hüquq normaları təmin edilsin: "Hər bir işğalçı bil-məlidir ki, bu işğalın sonu olmayacaqdır. Bu işğalın sonu ya sülh müqaviləsidir, ya da qaçılmaz məğlubiyyətdir".

Uzun illər dövlət başçısının apardığı danışıqlara baxmayaraq, Ermənistan təcavüzkar siyasətindən əl çəkmədi. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan Ermənistan döyüş meydanında məğlub oldu.

Qarabağ uğrunda Ermənistan və Azərbaycan arasında baş vermiş 44 günlük Vətən müharibəsinin Zəfər ilə başa çatmasından sonra bölgədə nəinki yeni siyasi, eləcə də yeni iqtisadi vəziyyət yaranıb. Kəlbəcər rayonu faydalı qazıntılarla, o cümlədən qızıl, xrom yataqları ilə zəngin olan diyardır. Sənaye əhəmiyyəti olan civə ehtiyatları Kəlbəcər rayonundakı Şorbulaq və Ağyataqda yerləşir. Söyüdlü – Zod qızıl mədəni tarixə uzun əsrlərdir məlumdur. Kəlbəcər rayonu ərazisində sənaye əhəmiyyətli ehtiyatları 112,5 ton olan və istismar olunan Söyüdlü (Zod) və ehtiyatları 13 tondan çox olan Ağdüzdağ və Tutxun qızıl yataqları 27 il idi ki, Ermənistan tərəfindən talan edilirdi. İşğal edilmiş ərazilərdə 155 adda müxtəlif növ faydalı qazıntı yataqları mövcud olub. Faktlara nəzər salsaq, görürük ki, Kanadanın First Dynasty Mines şirkəti Kəlbəcərin "Söyüdlü" qızıl yatağının istismarı ilə məşğul olub. Bu beynəlxalq konvensiyalara zidd əməldir. Artıq Azərbaycan öz tarixi torpaqlarına sahibdir. Bütün sərvətlərinin – yeraltı və yerüstü sərvətlərinin sahibidir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Uşaq arabası alarkən nələrə diqqət etməliyik?

Uşaq arabası seçərkən nələrə diqqət etməli sualı bütün valideynləri maraqlandıran mövzudur. Uşaq arabası, körpə doğulmazdan əvvəl hazırlıqların ilk mərhələsində tamamlanması tövsiyə olunan bir ehtiyacdır.

Körpələrin evdən kənarda rahat yatması və dincəlməsi üçün tövsiyə edilən uşaq arabaları ailələrin ən böyük köməkçiləridir. Uşaq arabaları tövsiyə edilərkən hər büdcəyə və hər gözləntiyə cavab verən modellər tövsiyə edilir. Yüzlərlə modeli və fərqli etiketli uşaq arabası markaları ailələrə uzun ömürlü modellər təqdim edir.

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Ən məşhur modellər uşaq arabası olan səyahət sistemi avtomobilləridir. Bu tip uşaq arabaları doğumdan sonra orta hesabla 9 ay uşaq arabası ilə, qalan müddətdə isə böyük qoşqu ilə istifadə olunur.

Analar və atalar üçün ən yaxşı uşaq arabaları hər hansı bir zərbə və ya toqquşma zamanı körpəni qoruyan modellərdir. Bu kimi daha çox təfərrüatlar təklif olunur. Uşaq arabasında nə olmalıdır? Hansı testlərdən keçməlidir? Ən faydalı uşaq arabasını seçərkən bütün bu suallara cavab tapmalısınız.

Davamlı, uzunömürlü, qənaətcil və yüngül uşaq arabası axtaranlar bu detallara diqqət yetirməlidirlər!

Uşaq arabası seçərkən nəzərə alınmalı 6 məsləhət

1) Əvvəlcə rahatlıq! Uşaq arabası seçərkən nəzərə alınmalı olan ilk xüsusiyyət uşaq arabasının rahat olmasıdır. Çox ağır və ya çox yüngül olan arabalar valideynlər üçün çətinlik yarada bilər.

Rahatlığı genişləndirməklə, körpənin rahat olması haqqında da danışa bilərik. Çünki körpə üçün rahat olmaq həm də onun sağlam yatmasına kömək edir. Uşaq arabası almağa hazırlşırsınızsa uşaq arabasının yataq vəziyyətində olduğundan və yastıqlarla düzəldildiyindən əmin olun.

Uşaq arabasının xüsusiyyəti ondan ibarət olmalıdır ki, körpə dik deyil, meyli vəziyyətdə yatsın. Uşaq arabalarını sünger astarlı, keyfiyyətli parça və mümkünse dərisiz seçməyiniz tövsiyə olunur.

2) Təkərlərin sürüşünü yoxlamalısınız

Uşaq arabasının ön və arxa təkərlərinin davamlılığı uşaq arabasının keyfiyyətini üzə çıxaracaq. 360 dərəcə asanlıqla və saniyələr ərzində fırlanan təkərlər sizi ruhdan salmayacaq.

Körpənin təhlükəsizliyini nəzərə alaraq, aldığınız uşaq arabasının da yaxşı əyləc sistemə sahib olması tövsiyə olunur.

3) Zəmanət şərtlərinə diqqət yetirin

Bildiyiniz kimi, uşaq arabası sizə bir neçə il xidmət edəcəkdir. Siz də körpəniz üçün ən yaxşısını seçirsiniz. Bu prosesdə sizə dəstək olacaq müştəri xidməti bir telefon zəngi qədər uzaqda olmalıdır. Bunun üçün zəmanət şərtlərini ödəyən avtomobillərin müayinəsinə diqqət yetirə bilərsiniz.

7/24 əlaqə saxlaya bilərsiniz və hər hansı problem yarananda ehtiyat hissələrinə lazımı qaydada dəyişdirə bilən zəmanət xidməti olan avtomobillərə baxmağınız tövsiyə olunur.

Yalnız uşaq arabasını almadan əvvəl deyil, satışdan sonra da yanınızda olan şirkətlərə etibar edə bilərsiniz. Çox köhnə mövsüm məhsulları seçməyin. Bu şəkildə alış-veriş etsəniz ehtiyat hissələri əldə etməkdə çox çətinlik çəkəcəksiniz.

4) Təhlükəsizlik ən əhəmiyyətli

Bundan əlavə, oturmaqda çiyinləri və beli tutan kəmərlərin olması körpənin təhlükəsizliyini təmin edən elementlərdir. Hər hansı bir sarsıntı zamanı körpəni sabit saxlamağa kömək edən bu kəmərlərə çox diqqət yetirməlisiniz.

Təkərləri bağlayan və əyləc sistemini təmin edən təhlükəsizlik detallı da avtomobilə mütəlx olmalıdır. Bütün təkərlərin tək düymə və ya hərəkətlə kilidlənməsi uşaq arabasının mümkün vəziyyətlərdə və mövqelərdə sürüşməsinin qarşısını alır.

5) Sertifikatı olan məhsulları yoxlayın

Qida və ya mal alarkən nazirlik sənədlərini yoxladığımız kimi uşaq arabası alarkən nəzərə alınmalı sənədlər də var. Bu sənədlərdən biri olan TS EN 1888 sənədi avtomobilin Avropa Təhlükəsizlik Standartlarına uyğun olduğunu bildirir.

Uşaq arabasını mağazada və ya internet saytında yoxladığınız zaman bu sənədin təsvir bölməsində yazıldığına diqqət yetirməlisiniz.

6) Avtomobiliniz varsa, bu başlığa diqqət edin!

Şəxsi avtomobiliniz varsa və ya tez-tez taksiyə minirsinizsə, uşaq arabasının qatlanma xüsusiyyətinə diqqət yetirməlisiniz. Bəzi markalar uşaq arabasını tək düymə ilə qatlayarkən, bəzi şirkətlər bir neçə mərhələdə qatlanmasına icazə verir.

Kiçik baqajlı bir avtomobiliniz varsa, tam qatlanan uşaq arabalarına baxa bilərsiniz. Avtobusda, təyyarədə və ya şəxsi avtomobilə qatlandıqda sizə yük olmayacaq uşaq arabalarını yoxlamağı unutmayın!

Körpəni hər iki tərəfdən görmək üçün alacağınız uşaq arabasının ikitərəfli olmasını da tövsiyə edirik. Unudulmaması lazım olan başqa bir detal isə əyləc düyməsinin sükanda və ya sizə ən yaxın hissədə olma-

Amildir

Körpənizi uşaq arabasında ən təhlükəsiz şəkildə daşımaq üçün təhlükəsizlik kəmərlərinin keyfiyyətli olmasına əmin olun. Kilidləmə hissələrinin davamlılığı sizə uzun müddət rahatlıq verəcəkdir.

Uşaq arabası oturmaq vəziyyətinə çatdıqda körpənin qarşısında bir maneə olmalıdır. Bu orta qalınlıqdakı maneə körpənin yığılma riskini aradan qaldırır.

sıdır.

Bazarda, mağazada, qonşuda, bazarda və sahildə mütəlx əşyalarınız olacaq və onları əlinizdə daşımaq istəməyəcəksiniz. Bu, uşaq arabasının altında dayanıqlı bir səbətin olmasını istəyə bilərsiniz. Alacağınız uşaq arabası sizi və körpənizi hər cəhətdən qane etməli və cibinizə uyğun etiketi olmalıdır.

Ayşən Vəli

" Bakı Ağırşadıcılar " Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin				
Balans Hesabatı				
31 dekabr 2024-cü il tarixinə				
Azərbaycan Manatı ilə məbləğlər tam məbləğə qədər yuvarlaqlaşdırılıb				
	Qeyd	2024	2023	
AKTİVLƏR				
Uzunmüddətli aktivlər				
Torpaq, tikili və avadanlıqlar		2.016.493	2.002.120	
CƏMI UZUNMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR		2.016.493	2.002.120	
Qısamüddətli aktivlər				
Ehtiyatlar		553.908	806.526	
Qısamüddətli debitor borcları		426.248	93.508	
Digər qısamüddətli debitor borclar		0	0	
Pul vasaitləri və onların ekvivalentləri		1.669.092	2.684.880	
Sair qısamüddətli aktivlər		106.934	33.792	
CƏMI QISAMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR		2.756.182	3.618.705	
CƏMI AKTİVLƏR		4.772.674	5.620.826	
KAPİTAL				
Ödənilmiş nominal (Nizamnamə) kapitalı		1.903.032	1.903.032	
Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)		733.247	1.582.381	
Əlavə kapital		2.108.236	2.108.236	
CƏMI KAPİTAL		4.744.515	5.593.649	
ÖHDƏLİKLƏR				
Qısamüddətli öhdəliklər				
Qısamüddətli kreditör borcları		8.965	7.798	
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə borclar		19.193	19.379	
CƏMI QISAMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR		28.159	27.177	
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR		28.159	27.177	
CƏMI KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR		4.772.674	5.620.826	
" Bakı Ağırşadıcılar " Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin				
MƏNFƏƏT VƏ ZƏRƏRLƏR HESABATI (xərclərin xüsusiyyəti üzrə)				
31 dekabr 2024-cü il tarixinə				
Azərbaycan Manatı ilə				
	Qeyd	2024	2023	
Əsas əməliyyat gəliri		2.382.629	3.338.601	
Satışın maya dəyəri		(754.525)	(568.747)	
Ümumi mənfəət		1.628.104	2.769.854	
Sair əməliyyat gəlirləri				
Sair əməliyyat xərcləri		237	0	
Maliyyə gəlirləri		69.806	69.611	
Maliyyə xərcləri				
Ümumi və administrativ xərclər		(1.188.076)	(1.161.945)	
Əməliyyat mənfəəti (zərəri)		509.597	1.677.520	
Vergitutmadan əvvəl mənfəət (zərər)		509.597	1.677.520	
Mənfəət vergisi		(101.919)	(335.504)	
Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)		407.677	1.342.016	
İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ	M.ALİEV			
Baş mühasib	X.Novruzova			

" Bakı Ağırşadıcılar " Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin				
PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HESABATI				
31 dekabr 2024-cü il tarixinə				
	2024	2023		
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vasaitlərinin hərəkəti				
Xalis mənfəət (zərər)	407.677	1.342.016		
İnvestisiya və maliyyələşmə fəaliyyətində aid olanlar				
Qeyri-pul maddələri üzrə gəlirlər və xərclər (amortizasiya)	58.093	67.725		
Dövrüvə kapitalında dəyişikliklər:				
Ehtiyatlar üzrə (artım)/azalma	(16.322)	(215.749)		
Əməliyyat debitor borclarında və gələcək dövrün xərclərində (artım)/azalma	(63.800)	485.710		
Digər debitor borclarında (artım)/azalma	0	0		
Sair qısamüddətli aktivlərdə (artım)/azalma	(73.142)	21.138		
Əməliyyat kreditör borclarında (artım)/azalma	1.167	1.201		
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə artım	(185)	(2053)		
Əməliyyat fəaliyyətindən yaranan pul vasaitlərinin xalis hərəkəti	313.488	1.699.988		
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vasaitlərinin hərəkəti				
Uzunmüddətli maddi və qeyri maddi aktivlərin əldə edilməsi	(72.465)	(37.975)		
Əsas vasaitlərin təqdim edilməsindən gəlir				
Kapitallaşdırma olan aktivlərə çəkilmiş xərc				
İnvestisiya fəaliyyətindən yaranan pul vasaitlərinin xalis hərəkəti	(72.465)	(37.975)		
Maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyətdən pul vasaitlərinin hərəkəti				
Verilmiş dividendlər	(1.240.000)	(1.700.000)		
Kapital ehtiyatlarından istifadə	(16.812)	(68.489)		
Maliyyələşdirmə üzrə fəaliyyətdən pul vasaitlərinin xalis hərəkəti	(1.256.812)	(1.768.489)		
Pul vasaitlərinin və bank overdraftlarının xalis artması (azalması)	(1.015.789)	(106.475)		
İlin əvvəlinə pul vasaitləri və bank overdraftları	2.684.881	2.791.356		
İlin sonuna pul vasaitləri və bank overdraftları	1.669.092	2.684.881		
" Bakı Ağırşadıcılar " Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin				
KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLƏR HESABATI				
31 dekabr 2024-cü il tarixinə				
Azərbaycan Manatı ilə				
	Nizamnamə Kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Əlavə kapital ehtiyatları	Cəmi Kapital
01.01.2023-cü il tarixə qalıq	1.903.032	2.008.855	2.108.236	6.020.123
2022-ci il üzrə xalis mənfəət		1.342.016		1.342.016
Verilmiş dividendlər		(1.700.000)		(1.700.000)
Xalis mənfəətdən digər istifadə		(68.489)		(68.489)
31.12.2023-cü il tarixə qalıq	1.903.032	1.582.382	2.108.236	5.593.650
2024-cü il üzrə xalis mənfəət		407.677		407.677
Verilmiş dividendlər		(1.240.000)		(1.240.000)
Xalis mənfəətdən digər istifadə		(16.812)		(16.812)
31.12.2024-cü il tarixə qalıq	1.903.032	733.247	2.108.236	4.744.515
İDARƏ HEYƏTİNİN SƏDRİ	M.ALİEV			
Baş mühasib	X.Novruzova			

"Ermənistanın pozucu hərəkətləri sistemli xarakter alıb. Biz görürük ki, rəsmi İrəvan qətiyyətlə sülh barədə düşünür. Düzdür, Ermənistan sülh haqqında çox danışır, amma kənarda onun ziddinə işləyir". Bunu SİA-ya açıqlamasında politoloq Tofiq Abbasov deyib.

Onun sözlərinə görə, Ermənistan bir tərəfdən dedi ki, onlar sülhə tam hazırdılar, digər tərəfdən isə dedilər ki, Azərbaycan sülhü istəmir, halbuki sülhün gündəliyini Azərbaycan tərtib edib: "Prezident İlham Əliyev beş baza prinsip paketini Ermənistana göndərib. Ermənistan demagogiya və manipulyasiya ilə məşğuldur. Martın 31-də Ermənistanın nümayəndə heyəti İsveçrədə Xarici İşlər Nazirliyinin xətti ilə görüşlər keçirdi. Onlar yenidən Azərbaycanın üzərinə olmayan cəfəngiyyətləri yığıb ki, guya Azərbaycan sülh prosesini ləngidir. Bu onlardan xəbər verir ki, Ermənistan dövlətinin idarəçiliyində müəyyən son dərəcədə böyük boşluqlar var. Bu boşluqlar isə iş fəaliyyəti ilə doldurulmalıdır. Ermənistan bir tərəfdən ixtiyarı xarici qüvvələrə verir, digər tərəfdən isə dövlətçilik prinsipləri çox qeyri-müəyyəndir, dövlət institutlarının fəaliyyəti qənaətbəxş deyil. Ermənistan dövlətçiliyi haqqında danışmaq əbəsdür. Çünki görürük ki, onlar suveren dövlət kimi təşəkkül tapa bilmirlər, digər tərəfdən liderliyə iddiası olanları çoxdur, amma özünü lider kimi təsdiqləyənlər sıfır səviyyəsindədir.

Ermənistanın ilk üç prezidenti çox bədnam tərzdə özlərini göstərdilər. Ermənistan xalqını aldatdılar, sonra dövlətin var-dövlətini mənimləyib, aradan çıxdılar. İndi isə Nikol Paşinyan qalib "çəkilə zindan" arasında, bil-mir nə etsin. Düşünürəm ki, rəsmi İrəvan üçün ən yaxşı çıxış yolu Azərbaycana sığınmaqdır. Onlar Azərbaycandan üzr istəməli, bizə əl uzatmalıdırlar. Biz onlara əl uzatdıq-

"Xarici qüvvələr onlardan alət kimi istifadə edir"

mız zaman, onlar bunu zəifliyin təzahürü kimi qələmə verdilər".

Abbasov vurğulayıb ki, Ermənistan nə qədər gec deyil Fransa, ABŞ, Yunanistanın ələyindən yapışmasın, sırf Azərbaycanla münasibətlərini düzəltməyə çalışıb, özünün xoşməramını nümayiş etdirib, digər tərəfdən bildirsən ki, bu proseslərə etimadla yanaşır: "Çünki bir əlində sülhü imzalamaq üçün qələm saxlayıb, ikinci əlində silah-sursat tutacaqsansa buna inanmayacağıq. Ermənistan Konstitusiyasında dəyişiklik etməli, müstəqillik aktında Qarabağ haqqında prosesləri çıxarıb, bildirməlidir ki, onun Azərbaycana məxsus ərazi iddiası yoxdur. Belə olduğu halda Azərbaycan Ermənistana inanacaq və Azərbaycan Nikol Paşinyana dövlət və hökumət başçısı kimi dəstək verəcək. Ermənistanın uğur açarı onun öz əlindədir.

Ermənistan mütləq xarici qüvvələrdən uzaqlaşmalıdır, çünki xarici qüvvələr onlardan alət kimi istifadə edir.

Xarici qüvvələrə regionda gərginlik və müharibə lazımdır. Qərbin ən nüfuzlu dairələri çox-

saylı münafiqlik ocaqları əsasında hərəkət etməyə çalışır. Belə olduğu halda bir çox millətlərin, dövlətlərin başı özünə qarışır. Ona görə Ermənistan gerek bunu anlasın və Azərbaycana sığınsın. Gürcüstanla birgə üçlü variantda "Qafqaz elini" də yarada bilər. Belə olduğu

h a l d a Ermənistan uduş qazanacaq, əks halda Ermənistanın taleyi çox mürəkkəb və qaranlıq olacaq".

Banuçiçək Hüseynli

SƏRBƏST AUDİTOR

ALİYEV KÖÇƏRİ ƏMRAH OĞLU

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI (RƏY)

"Bakı Ağırşadıcılar" ASC-nin İdarə heyətinə

Mən "Bakı Ağırşadıcılar" ASC-nin 31 dekabr 2024-cü il tarixinə maliyyə vəziyyəti, mənfəət və zərər, məcmu gəlirlər, kapitalda dəyişikliklər və göstərilən tarixdə başa çatmış il üçün pul vasaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatından, habelə uqot siyasətinin əhəmiyyətli prinsiplərinin qısa təsviri də daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarına edilən qeydlərdən ibarət maliyyə hesabatlarının auditini apardım.

Hesab edirəm ki, əlavə edilmiş maliyyə hesabatları ASC-nin 31 dekabr 2024-cü il tarixinə maliyyə vəziyyətini, habelə maliyyə nəticələrini və göstərilən tarixdə başa çatmış il üçün pul vasaitlərinin hərəkəti Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlərdə ədalətli əks etdirir (və ya düzgün və ədalətli təsvir verir). Audit təqdim olunmuş sənədlər əsasında aparılmışdır. Təqdim olunmuş sənədlərin düzgünlüyünə təsərrüfat subyektinin rəhbərliyi məsuliyyət daşıyır.

Rəy üçün əsaslar

Mən auditin Beynəlxalq audit standartlarına (BAS) uyğun aparmışam. Bu standartlar üzrə mənim məsuliyyətim əlavə olaraq hesabatım "Maliyyə hesabatlarının auditini üçün auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir edilir. Mən Azərbaycan Respublikasındakı maliyyə hesabatlarının auditinə aid olan etik normaların tələblərinə uyğun olaraq ASC-dən əsl deyilən və mən digər etik öhdəliklərimi bu tələblərə uyğun yerinə yetirmişəm. Mən hesab edirəm ki, əldə etdiyim audit sübutları rəyimi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və iqtisadi subyektin idarə edilməsinə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının BAS (Beynəlxalq maliyyə hesabatları standartlarına) uyğun olaraq hazırlanmasına və düzgün təqdim edilməsinə və rəhbərliyin fikrinə, dələduzluq və ya səhvlər nəticəsində əhəmiyyətli təhrif olmadığı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına imkan verən zəruri daxili nəzarət sisteminin təşkilinə görə məsuliyyət daşıyır. Maliyyə hesabatlarını hazırladıqda, rəhbərlik ASC-ni ləğv etmək və ya işi dayandırmaq niyyətində olmadığına və ya bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, rəhbərlik ASC-nin fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətə aid olan məsələlər haqqında məlumatların açıqlanmasına və mühasibat uçotunun fəaliyyət prinsiplərinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

İqtisadi subyektin idarə edilməsinə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər ASC-nin maliyyə hesabatlarının verilmə prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Mənim məqsədim maliyyə hesabatlarında dələduzluq və ya səhvlər nəticəsində, əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kafi əminlik əldə etmək və rəyimi daxil olan auditor hesabatını tərtib etməkdir. Kafi əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin o zamanat verməz ki, əhəmiyyətli təhrif mövcud olduqda, BAS-lara uyğun olaraq aparılmış audit onu həmişə aşkarlayır. Təhriflər dələduzluq və ya səhvlər nəticəsində yaranan bilər və ayrılıqda yaxud məcmu olaraq, istifadəçilərin belə maliyyə hesabatları əsasında qəbul etdikləri iqtisadi qərarlarına təsir etmə ehtimalı olduğu halda, əhəmiyyətli hesab edilir.

Sərbəst auditor

Tarix: 02.04.2024

M.Y.

K. Ə. Aliyev

Bakı şəhəri, Nizami küç. 102
Mob: (050) 372 18 53

Uşaqların I sinfə qəbulu prosesi başlayır

Uşaqların I sinfə qəbulu prosesi başlayır. Bu barədə SİA-ya Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyindən məlumat verilib.

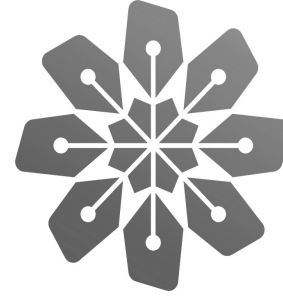
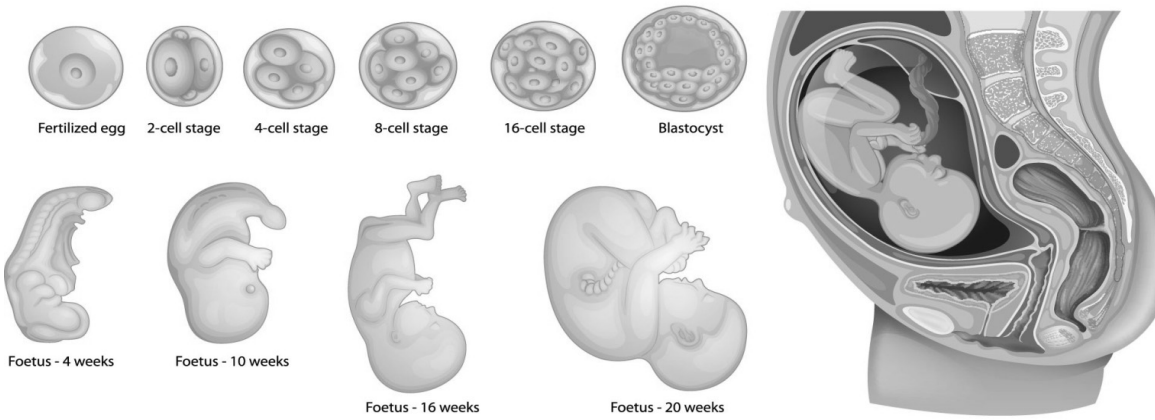
Bildirilib ki, mayın 1-dən etibarən 2025-2026-cı tədris ili üzrə ümumi təhsil müəssisələrinin birinci siniflərinə şagird qəbuluna start verilir. Qəbul

prosesi www.mektebeqebul.edu.az portalı vasitəsilə aparılacaq. Uşaqların birinci sinfə elektron qəbulu ölkənin bütün şəhər və rayonlarının ümumi təhsil müəssisələrini əhatə edir.

Qeyd edək ki, bu il Azərbaycan bölməsi üzrə 85 minə yaxın uşaq məktəbəhazırlıq qrupundan avtomatik olaraq I sinfə keçiriləcək.

Human Embryonic and Foetal Development

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Yox olan varlıq, var olan yoxluq: Yaradılışın sirri harada gizlənir?

XVII YAZI

(əvvəlki ötən saylarımızda)

İnsanın dünyaya gəlmə möcüzəsi

Məgər insan bizim onu heç bir şey ikən yaratdığımızı düşünürmü? (Məryəm surəsi, 67)

Bu silsilədən əvvəlki yazımızda insanın yaradılışının qədim mifoloji və dini mənbələrdə necə verildiyindən danışdıq. Bu yazımızda isə insanın yaranmasının bioloji əsaslarına toxunacağıq.

Qeyd edildiyi kimi, bütün dini, mifoloji mənbələrdə insanın torpaqdan (suyun iştirakı ilə) yaradıldığı deyilir. Bu, elmi məntiqə də uyğun gəlir. Müasir elm sübut edib ki, insan orqanizmində torpaqda olan elementlər var. Bütün biomaterial torpaqdan və sudan yaranıb. Bu bioloji materiala Yaradan tərəfindən can (Ruh) verilib. “Mən ona Öz ruhumdan üfurdum”. (Hicr: 29 - Sad: 72)

“Məgər Biz sizi su damlalarından xəlf etmədikmi və sizi müəyyən bir müddətə qədər möhkəm bir yerdə yerləşdirmədikmi?” (Quran, Mürşəlat, 77/20-23).

“Biz insanı kişi və qadın mayesinin qarışığından formalaşdırdıq” (Quran, İnsan surəsi, 2).

İnsanın yaradıldığı su “sperma”, insanın məskunlaşdığı möhkəm yer isə, bətnidir. Hərəkət qabiliyyəti verilmiş kiçik bir sperma (erkek toxumu) öz işini görmək üçün ana bətnində qadının yumurtası ilə görüşüb birləşərək canlıya çevrilir, yavaş-yavaş böyüyərək insan şəklini alır, bütün bunlar hamısı qaranlıq, havasız yerdə və su içində olur. İnsan havasız yerdə və su içində 3-5 dəqiqədən artıq qala bilmədiyi halda, 9 ay boğulmadan ana bətnində necə qala bilər?

Qeyri-adi bir hadisədir ki, ana bətnində 9 ay suda yaşadığından sonra dünyaya gələn kimi sərbəst hava ilə nəfəs almağa başlayır.

Tibb elmi insan spermasında adi gözlə görülməyən, lakin mikroskopla araşdırıldığı halda görünən çox kiçik canlıların olduğunu müəyyən edib. Hər canlı qan laxtası şəklində olan ağ qan hüceyrələrinə bənzəyir. Onların öz başları, boyunları və quyruğu var. Mikroskop icad edilərkən və insanların bu canlılardan meydana gəldiyi öyrəniləndə Quranın başqa bir

möcüzəsi ortaya çıxdı.

“İnsan nə üçün yaradıldığına baxsın. O, xaric edilən qatı bir mayeden yaradılmışdır. O su onurğa sümükleri ilə sinə arasında çıxır”. (Quran, Təriq, 86/5-7)

Ana bətni Uca Yaradan tərəfindən o qədər mükəmməl nizamlanmışdır ki, körpənin həyatı və inkişafı üçün zəruri olan heç bir şey kənarda qalmamışdır. Döl ana ilə nazik ipə bənzər bir kordonla bağlanır. Bu kəndir sayəsində ananın bütün orqanları ilə təmas qura və bütün qidalarını bu ip vasitəsilə ala bilər.

Ananın qəbul etdiyi yeməyin turşuya çevrilməsi və körpəyə zərər verməməsi üçün Uca Yaradan döl ilə anaya bağlanan nazik ipi çox nizamlı şəkildə yaratmışdır. Doğulmamış körpəyə zərər verə bilən və ya narahat edən qidaların körpəyə çatmasının qarşısı alınır. Quranda insanın ana bətnində ilk formalaşması haqqında məlumat verilir. Bu, yumurtanın implantasiyadan sonra bölündüyü canlı hüceyrələrin məcmusudur. Daha sonra onun üzərində aşılarmış hüceyrələri uşaqlıq divarına çatdıraraq bəzi çıxıntılar yaranır.

“O, insanı laxtalanmış qandan (mayalanmış yumurtadan) yaratdı” (Quran, Ələq, 96/1-2).

Bu, qan laxtasının böyüməsini, hüceyrələrinin şaxələnməsini və bir hissəsinin digərindən ayrılmasını ifadə edən tibbi bir termindir. Burada formalaşma və öt-sümük artefaktları görünməyə başlayır. Sümükler əmələ gəldikdən sonra et əzələ əlamətləri ilə formalaşmağa başlayır. Bu, sümükleri əhatə edən hüceyrələrin müxtəlifliyi ilə əldə edilir. Sümükler və əzələlər meydana çıxdıqca bədən digər orqanları da əmələ gəlir.

Quranın “Sonra onu başqa bir məxluq olaraq yaratdıq...” (əl-Muminun, 23/14) ifadəsi çox

maraqlı izahdır. Çünki dölün ilkin formalaşması həm insanlarda, həm də heyvanlarda eynidir. Sonra insan formasına çevrilir və başqa bir yaradılışda təqdim olunur. Dölün keçdiyi bu mərhələlər tibb elminin son 100 ildə kəşf etdiyi həqiqətlərdir və Quran bu barədə 14 əsr əvvəl bizə məlumat vermişdir.

İnsanın ana bətnində yaradılması elə bir möcüzələr silsiləsi ilə gerçəkləşir ki, bu prosesi təfəkkür

və müşahidə gözü ilə araşdırdıqda, heyrdəndən adamın dili tutulur. İnsanın bioloji mənşəyi yumurta hüceyrəsinin sperma ilə mayalanmasından başlayır. 250-300 milyon spermadan yalnız 1-nin yumurtaya daxil olması və onu dövləməsi də möcüzədir. Mitoz bölünmə ilə çoxalan və trilyonlarla hüceyrədən ibarət körpənin 9 ay 9 gündə keçdiyi mərhələlər ancaq qüsursuz ilahi proqramlaşdırma nəticəsində baş verə bilər.

Qurani-Kərimdə bununla bağlı deyilir: “O, sizi analarınızın bətnində bir yaradılışdan digərinə 3 qat zülmət içində yaradır” (Zumər surəsi, 6). Tibb elminin qənaətinə görə ana bətnində olan uşaq 3 təbəqə ilə əhatə olunmuşdur. Amniotik membran, onun xaricindəki uşaqlıq qişası və uşaqlıq divarı. Körpə amniotik kisənin içindəki mayədə bir vəziyyətdən digər vəziyyətə keçərək yetkinləşir.

80 günlük dölün əksər orqanla-

rı görünməyə başlayır. Dörd aylıq dövrə körpənin bioloji inkişafı tamamlanır və böyümə mərhələsi başlayır. Uzunluğu 20-25 santimetr, çəkisi isə 200 qrama yaxındır. Bu mərhələdə ruh ona daxil olur və o artıq tam canlı varlığa çevrilir.

Kanadalı professor Keyt L.Mur embriologiyaya dair əsərində insanın ana bətnində olan mərhələlərini izah etdikdən sonra bu məlumatları Quran ayələri ilə müqayisə edərək müasir elmin Quranla uzlaşdığını, hətta Quranın verdiyi misal və təsvirlərlə tibb elminin həddlərindən kənara çıxdığını etiraf etmişdir.

Bəzi insanlar insan bədənində baş verən bütün hadisələri beynə bağlayır və “əmr verən və hər şeyi idarə edən bir beyin var” kimi nəticələr çıxarır və bütün hadisələrin izahını tapdıklarını düşünür. Daha dərinəndə araşdırsa, heç vaxt həll edə bilməyəcəyi suallarla qarşılaşacağına anlayar. Beyin deyilən bu orqan da eyni hüceyrələrdən ibarət deyilmi? Beynin verdiyi əmrələri beyindəki bu mikroskopik yağ və zülal yığınlarını təyin edir? Əgər belədirsə, beynin hansı hüceyrələri bu əmrələri verir? Bu ağılsız, şüursuz hüceyrələr bir araya gəldikdə birdən-birə məlumat almaq, qərar vermək, əmr vermək kimi mürəkkəb biotexnologiya prosesi haradan öyrənilir qüsursuz şəkildə tətbiq etməyə başlayırlar?

İnsan hələ tək hüceyrə ikən və beyin deyilən bir şey olmadığı halda, bu hüceyrənin bölünməsinə, bölünən hüceyrələrin fərqləndirilməsinə və aralarındakı inanılmaz koordinasiyanı hansı beyin idarə edir? Yaxud hansı beyin toyuğun oturduğu və kiçik cücə halına gələndə qızdırıldığı mayalanmış yumurtanı idarə edir? Tək bir hüceyrədən cücə və ya insan körpisi yaranan başqa gizli beyin varmı? Təəssüf ki, materialist elm bu suallara cavab vermək iqtidarında deyil.

Ana bətnindəki inkişaf zamanı milyardlarla hüceyrənin hər biri öz uyğun yerinə yerləşməlidir. Bunun üçün hüceyrələr rüşeymdə əmələ gəldikləri yerdən aid olduqları yerə qədər mürəkkəb miqrasiya həyata keçirirlər. Bu səyahət zamanı təyinat ünvanının dəqiqliyi qədər vaxt təyini də vacibdir. Millimetrlərin yüzə biri qədər kiçik bir yer səhvi və ya saniyənin yüzə biri qədər zaman səhvi; ayaqları başdan, qulaqları sinədən böyük edə bilər. Ancaq sistem o qədər mükəmməl işləyir ki, heç bir səhvə yol verilmir.

Milyardlarla hüceyrə öz yolunu və hara gedəcəklərini əvvəlcədən bilir və üstəlik, ora çatdıqda dayanmağa qərar verirlər. Bütün bunların nəticəsi olaraq, məsələn, mədə

hüceyrələri ilə qaraciyər hüceyrələri heç vaxt bir-birinə qarışmazlar. Mükəmməl işləyən daxili orqanlar yaranır, qollar, ayaqlar, digər orqanlar bir-birinə qarışmır. Beləliklə, ilkin et parçası tədricən insan şəklini alır.

Bu vəziyyətdə köç edən hüceyrələr və onların çatdıqları nöqtədə yapışacaqları hüceyrələr bir-birlərini faktiki olaraq tanıyırlar. Məsələn, sinir sistemi inkişaf etdikcə milyonlarla neyronun (sinir hüceyrələri) bir-biri ilə əlaqə yaratmaq üçün öz tərəfdaşlarını tapmağa çalışdığı müşahidə edilmişdir. Onlar təkə öz yoldaşlarını tapmırlar, həm də yaradacaqları orqanın son formasını və quruluşunu meydana gətirəcək möhtəşəm bir mühəndislik dizaynında qüsursuz birləşirlər. Məsələn, beyin hüceyrələri aralarında lazımlı məlumat əlaqəsini təmin edən təxminən 120 trilyon elektrik əlaqəsi qurur. Tək bir əlaqə xətası və ya qısaqapanmanın bir inanılmaz biokomputer üçün necə faciəvi ola biləcəyini təsəvvür etmək çətin deyil.

“Allah sizi analarınızın bətnindən heç bir şey bilmədiyiniz halda çıxartdı və sizə qulaqlar, gözlər və ürəklər verdi ki, bəlkə şükür edəsiniz”. (Nəhl, 16/78)

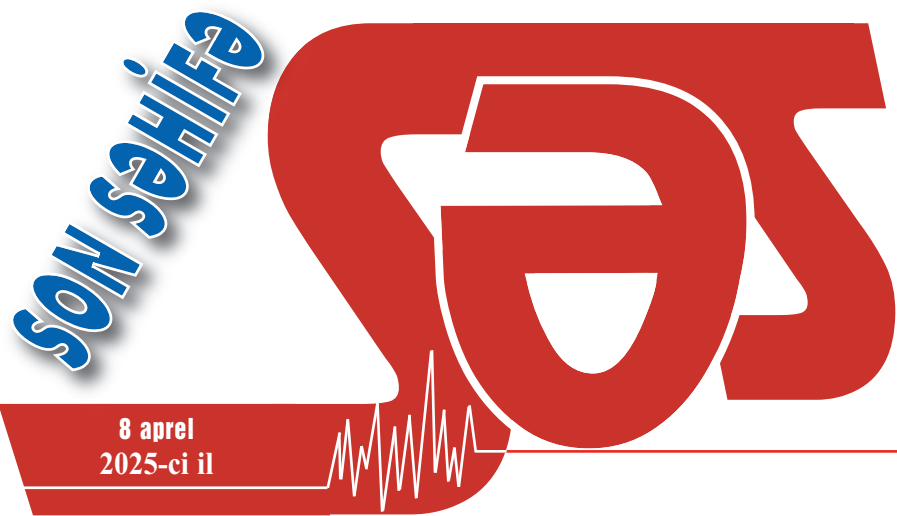
Quranın 14 əsr əvvəl nazil edilmiş ayəsi bugünkü tibb elmi ilə tamamilə uyğundur. Hamiləliyin son anlarına yaxınlaşdıqda qadının vəzləri bir sıra ifrazatlar əmələ gətirir və bu ifrazatlar bir çox xüsusiyyətlərə malikdir. Onlardan bəziləri uşaqlığın büzülməsinə və yumşalmasına səbəb olur, bəziləri dölün yerindən çıxmasına şərait yaradır, bəziləri körpənin normal formada doğulmasına kömək edir.

Döş süd vəzi olduğundan hamiləliyin son anlarında və doğuşun əvvəlində də bəzi ağ və sarımtıl mayələr ifraz edir və “təsədüfən” bu mayədə uşağı müxtəlif xəstəliklərin mikroblarından qoruyacaq mürəkkəb tərkibli kimyəvi maddələr olur.

İnsan orqanizmi dəyişən vəziyyətlərə uyğunlaşmaq qabiliyyətinə malikdir. Qadın hamiləliyinin son anlarına çatdıqda müxtəlif orqanlar uşaqlığın ağzına doğru xüsusi ifrazat hasil etməyə başlayır. Beləliklə, uşaqlığın ağzındakı toxumalar bu cərəyanlar sayəsində yumşalır və elastik olur. Uşağın doğulmasını və ana bətnindən çıxmasını asanlaşdırır. Ancaq doğumun yaxınlaşması dövrü istisna olmaqla, bu cür ifrazatlar müşahidə edilmir.

İnsanın toxumunun ana bətnində formalaşması ilə bağlı baş verən proseslərin milyonda bir hissəsindən danışdıq. Yəni, insan möhtəşəm möcüzələr sayəsində dünyaya gəlir.

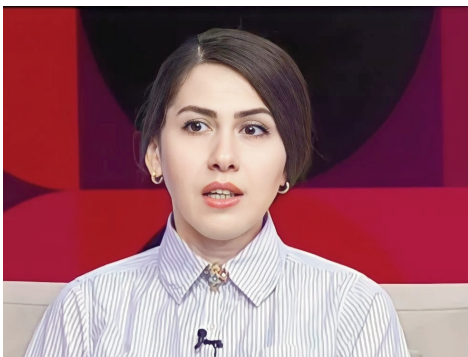
(Ardı olacaq)
Elçin Bayramlı

“Əgər ailəsini karyerasına qurban verirsə,...”

“Karyera məsələsini bizim cəmiyyətə gətirib sırayandan sonra qadınların işləmək uğruna ailə qurmaqdan imtina etməsi, övladına baxmaq, süd vermək istəməməsi və s. bu kimi problemlərin əsasını qoydular”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosioloq Lala Mehralı deyib.

SOSIOLOQ FİKRİ

Onun sözlərinə görə, qadın indi fikirləşir ki, ailə qursa, bugünə qədər təhsilə qoyduğu kapital batacaq: “Başı ailəyə qarışacaq, ondan sonra dalbadal uşaqlar dünyaya gələcək, planları suya düşəcək, təhsilə qoyduğu kapitalı geri qazana bilməyəcək, təhsilə verdiyi enerjini itirmiş olacaq, karyerası alınmayacaq. Bir sözlə, elə düşünür ki, həyatı məhv olacaq. Çünki karyerası olmayan qadınları müəyyən qlobal qüvvələr, qeyri-rəsmi institutlar cəmiyyətə elə təqdim etdilər ki, bu qadınlar insanların gözündə qarışıq kimi görünməyə başladı. Hansı ki, çox uğurlu ailəsi var, uşaqlarını çox yaxşı tərbiyə edib, cəmiyyətin hər hansı bir sahəsində normal işi var, şərt deyil ki, karyera qazansın. Tutaq ki, bu qadınlar başqa pillələrə yüksələn hər hansı insanı o yolda itirdiklərinə rəğmən, o yolda qurban verdiyi nəsnələrə rəğmən təqdir etdilər. Amma o yolda itirdikləri də oldu. Ailəsini itirdi, uşağı ilə keçirəcəyi keyfiyyətli zamanı itirdi, uşağına göstərəcəyi qayğıını, uşağının ən gözəl illərini itirdi. Çünki ailəsini qurban verdi”.

“Karyera yaxşıdır, demirəm pisdır. Amma karyera ilə ailəni eyni zamanda inkişaf etdirə bilsənsə, yaxşıdır. Birini digərinə qurban vermək heç vaxt birmənalı olaraq qadınlara xoşbəxtlik gətirmir. Bu gün karyera qurmuş qadınlardan soruşsanız ki, “peşmansanmı?” əksəriyyəti ailə qurmadığı üçün peşmançılığını ifadə edir. 35-40 yaşına qədər hər şeyini özü əldə etmiş, bütün işini, həyatını özü qurmuş qadınlar ailə qurmadığı, vaxtında övlad sahibi olmadığı üçün peşman olur. Elə zən edirəm ki, qadınlar təhsildən sonra ailəsini qurmalı, övladını dünyaya gətirməli, südəmə dövründə onun yanında olmalı, bağça yaşından sonra karyera məsələsinə baş qatmalıdır. Əgər ailəsini karyerasına qurban verirsə, bu, birmənalı olaraq gələcəkdə ona xoşbəxtlik gətirmir.

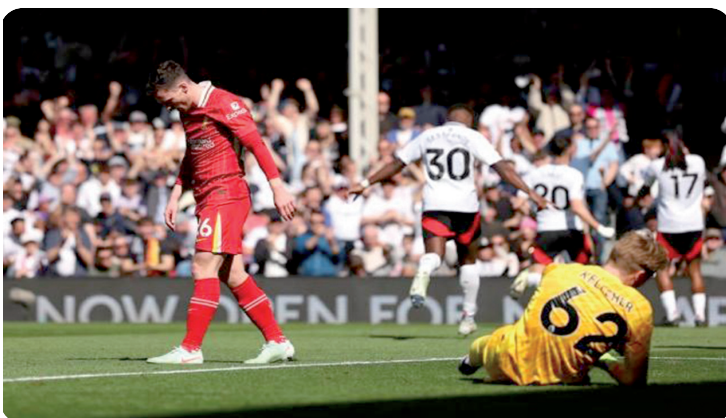
Əslində tək qadınlar üçün yox, kişilər üçün də keçərlidir. Kişilər və qadınlar karyeraya qurban verdikləri həyatlarına geri dönüb baxanda nələri itirdiklərinin fərqi olurlar. Əksəriyyəti də bununla bağlı peşmanlıq yaşayır. Əgər karyeraya qurban verirsə, evliliyi ikinci plana atırsa, övladının dünyaya gəlməsini ləngidirsə, müəyyən yaşa çatdıqdan sonra bunun peşmanlığını yaşayır. Dönüb geriye baxanda karyeraya pilləkənlərində qoyub irəlilədiyi itirdiklərini düşünəndə əslində peşman olurlar” - deyə o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

“Liverpool” 4 ildir belə uduzmurdu

İngiltərə Premyer Liqasının 31-ci turunda “Fulhem”ə uduzan (2:3) “Liverpool” 4 il əvvəlki uğursuzluğunu təkrarlayıb. QOL.az xəbər verir ki, Mersisayd təmsilçisi ilk hissədə 3

qol buraxıb. “Opta”nın məlumatına görə, “qırmızılar” sonuncu dəfə 2020-ci ildə “Aston Villa” ilə matçda (1:4) bir hissədə 3 qol buraxmışdı. Qeyd edək ki, “Liverpool” hazırda Premyer Liqada 73 xalla liderdir.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bakıda 53 evin qaz sayğaclarını oğurlayanlar yaxalanıb

Bakı şəhərinin Xəzər və digər rayonlarında silsilə oğurluq hadisəsi qeydə alınıb. Bu barədə Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, paytaxt sakinləri olan 53 nəfər zərərçəkən mənzillərdən qaz sayğaclarının talanması barədə polisə müraciət ediblər.

gecə saatlarında çıxarışı olan evlərdən qaz sayğaclarını oğurlayaraq çıxarışı olmayan mənzillərin sahiblərinə satıblar. Faktla bağlı Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddəsi ilə cinayət işi başlanılıb. A.Əliyev və B.Hüseynovun digər analogi cinayətlərdə iştirakının olub-olmaması istiqamətində araşdırmalar aparılır.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
**Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.**

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2700